

Att våga tro på elevens förmågor

Lärares erfarenheter av att arbeta med elevinflytande i grundsärskolan

Believing in the student's abilities

Teacher's experiences of working with student influence in special school

Marie Brahn

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Speciallärarprogrammet inriktning utvecklingsstörning

Avancerad nivå, 15 högskolepoäng

Handledare: Marie Karlsson

Examinator: Héctor Pérez Prieto

Datum 5 juni 2015

Abstract

This study examined student influence from a teacher's perspective. The purpose of the study is to contribute to teachers' knowledge of work with student influence in special school. The study is based in a qualitative interviews, with eight teacher's who's working in special school. Analysis and interpretation work is based on the socio-cultural theory.

The results of the study show that teachers work with the student influence should be exerted by pupils of special school. Learning as an active process where interaction with other individuals is central. This study shows that there is a need for special school receive greater cooperation with other student groups. The teachers see the benefits that students can learn from and with each other. Believing in the student's abilities is something that teachers emphasize important. Teachers' attitude makes a difference to what the student may influence have been identified by previous research and the results of this study.

The study can contribute to creating a better understanding of how important the role of the teacher is the student influence. Perhaps these eight teachers' experiences, about their work with student influence, contribute to a better understanding of the special education area as special school is in.

Keywords

Student influence, special school, the teacher's experience, communication.

Sammanfattning

I denna studie undersöks elevinflytandet ur ett lärarperspektiv. Syftet med studien är att bidra med lärares kunskaper om arbetet med elevinflytande i grundsärskolan. Studien bygger på åtta kvalitativa intervjuer med lärare som jobbar i grundsärskolan. Analys- och tolkningsarbetet utgår från den sociokulturella teorin.

Resultatet av studien visar att lärare arbetar med att elevinflytande ska finnas och utövas av elever i grundsärskolan. Lärandet är en aktiv process där interaktionen med andra individer är central. Studien visar att det finns ett behov av att grundsärskolan får ett ökat samarbete med andra elevgrupper, då det finns vinster att göra då elever kan lära av och med varandra. Att våga tro på elevens förmågor är något som lärarna betonar är viktigt. Lärares inställning gör skillnad för vad eleven får inflytande över kan urskiljas av tidigare forskning och resultatet i denna studie.

Denna studie kan medverka till att skapa en ökad förståelse för hur viktig lärarens roll är för elevinflytandet. Kanske kan dessa åtta lärares erfarenheter, kring deras arbete med elevinflytande, bidra med en ökad kunskap inom det specialpedagogiska området som grundsärskolan finns inom.

Nyckelord

Elevinflytande, grundsärskola, lärarens erfarenheter, kommunikation.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Sammanfattning av bakgrund.....	3
1.3 Syfte.....	4
1.4 Frågeställningar	4
1.5 Studiens disposition.....	4
2. Tidigare forskning	5
2.1 Begreppet inflytande.	5
2.2 Definitioner av delaktighet.....	6
2.3 Forskning om elevinflytande i grundsärskola och skola.....	6
2.5 Sammanfattning av tidigare forskning	9
3. Teoretiska utgångspunkter	10
3.1 Sociokulturellt teoretiskt perspektiv	10
3.1.1 Artefakter och mediering.....	10
3.1.3 Scaffolding	11
3.2 Sammanfattning av teoretisk utgångspunkt.....	12
4. Metod	13
4.1 Forskningsmetod	13
4.2 Urval	13
4.3 Genomförande	14
4.4 Bearbetning och analys	15
4.5 Tillförlitlighet och giltighet	15
4.5.1 Tillförlitlighet	15
4.5.2 Giltighet	16
4.6 Forskningsetiska principer.....	16
5. Resultat och analys	18
5.1 Ta ansvar och påverka	18
5.2 Rätten att uttrycka sig.....	20
5.3 Lärarrollens betydelse för elevinflytande	21
5.4 Fasta ramar och jobba över gränserna	23
5.6 Sammanfattning av resultat	24
5.7 Teoretisk tolkning av resultat	25
5.7.1 Elevinflytande med hjälp av artefakter.....	25
5.7.2. Lärare och elever som scaffolding	25
6. Diskussion	27
6.1 Metoddiskussion	27

6.2 Resultatdiskussion	27
6.2.1 Elevinflytande, att ta ansvar och påverka	28
6.2.2 Lärares lyhördhet för elevinflytandets uttryck	28
6.2.3 Pedagogiska utmaningar i arbetet med elevinflytandet?	29
6.2 Slutsats.....	31
6.3 Studiens relevans för speciallärarprofessionen	31
6.4 Vidare forskning	32
<i>Referenser</i>	33

1. Inledning

Barn som har kognitiva inlärningssvårigheter har alltid funnits. Berthén (2007) förklarar det med att skolan frångått synen att se på barn som obildbara, till att barn med funktionsnedsättningar också har behov av att få undervisning och utvecklas. Likaså har förståelsen för dessa elever ändrats med tiden. Från 1950-talet och framåt har elever med utvecklingsstörning i Sverige haft rätt att vara en del av samhället och utbilda sig precis som elever i grundskolan. En historisk återblick visar idag att elever med kognitiva svårigheter visst kan lära sig färdigheter som behövs i skolan, exempelvis läsa och räkna. I Sverige har vi en skolform för elever med utvecklingsstörning, som inte bedöms uppnå grundskolans kursmål. Vilket idag benämns som grundsärskola. Skolverket (2011) menar att grundsärskolan som verksamhet inte bara ska lära elever grundläggande skolfärdigheter. Skolan ska utveckla elevers förmåga att delta aktivt i sitt lärande genom att eleven ska ha inflytande och kunna påverka innehållet i utbildningen:

Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar. (Skolverket, 2011, s.8)

Östlunds (2012) avhandling tar upp att kritik har funnits mot särskolan under många år, för att skolformen har varit för omsorgsinriktad. Skolan ska idag ha ett kunskapsutmanande perspektiv där elevers inflytande och delaktighet har en central roll i utbildningen. Undervisningen i skolan ska byggas på vetenskap, vilket Lundahl (2012) menar är föränderlig och kan erbjuda tolkningar mer än konstanta lösningar. Valbarhet och valfrihet är centrala ord i utbildningen som innebär att eleven själv ska ges kunskaper för att kunna ta ställning och välja. Elever ska inte sorteras bort, utan elever ska ha kännedom om sina starka och svaga sidor för att kunna utvecklas och ta ställning i sitt lärande. Elevinflytande betonas starkt i den nuvarande läroplanen där just elevens röst att påverka sin utbildning är av stor vikt för hur skolan och undervisningen ska bedrivas.

Jag har under min utbildning på speciallärarprogrammet fått ett ökat intresse för elevinflytande och dess vikt för hur elevens situation i skolan kan påverkas. Inför detta examensarbete har jag läst Skolinspektionens kvalitetsgranskning och beslut (2015) från den kommun där jag valt att göra mitt examensarbete. Här ser jag att flera skolor fått krav på åtgärder inom just området elevinflytande. Det gäller att lärare behöver bedriva ett mer medvetet arbete för att ge elever ett reellt inflytande samt att eleverna behöver få vara mer delaktiga i sitt lärande. Den svenska skolan vilar på en demokratisk grund. Skollagen (SFS 2010:800) och läroplanen för grundsärskolan (Skolverket, 2011) säger att skolan ska verka i demokratiska former och utveckla demokratiska medborgare. Där ingår inflytande som en demokratisk kompetens vilket samhället önskar av sina medborgare. Min fundering är hur ser det ut i grundsärskolan när läroplanen (Skolverket, 2011) varit bruk i flera år. Vilka erfarenheter har lärarna kring arbetet med elevinflytande? Jag har i problemformuleringsfasen ställt mig frågorna: vad innebär begreppet elevinflytande för lärare i grundsärskolan? Hur upplever lärare att de arbetar med elevinflytande kring elevens lärandesituationer i skolan? Finns det något som lärarna ser som extra utmanande kring arbetet med elevinflytande i grundsärskolan? Dessa funderingar har legat till grund för mina frågeställningar i denna studie.

1.1 Bakgrund

Elever med kognitiva svårigheter har genom den svenska historien gått från ett synsätt där de sågs som obildbara till bildbara (Asp- Onsjö, 2012; Berthén, 2007). Idag har alla elever rätt till en meningsfull utbildning, även elever med funktionsnedsättningar, det framgår av svenska styrdokument för skolan (Skolverket, 2011; SFS 2010:800). Även andra policydokument som FN:s generalförsamling antagit (FN, 1948; FN, 1989; FN, 2006) och som Sverige anslutit sig till och stödjer att barn har rätt att få uttrycka sig i frågor som rör dem.

FN accepterade år 1948 en allmän förklaring, Konventionen om de mänskliga rättigheterna (FN, 1948). Där lyfts bland annat att varje människa har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet men också rätt till en elementär utbildning på grundläggande nivå som ska vara obligatorisk. När det gäller barn, nämns det i Konventionen om barnets rättigheter (FN, 1989), att alla barn har rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad. Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter. I Konventionen för mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FN, 2006) står det att barn med funktionsnedsättning har rätt att fritt få yttra sina åsikter i alla frågor som berör dem. Barnets åsikter ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad på samma villkor som för andra barn, samt erbjudas stöd och anpassningar till funktionsnedsättning för att utöva denna rättighet.

Även Salamancadeklarationen (Svenska Unescorådet, 2006) tar upp hur skolan på bästa sätt ska ordna undervisningen för elever i behov av särskilt stöd. Salamancadeklarationen betonar också om att barnets röst är central när det gäller frågor som rör barnets åsikter. Barn med funktionshinder ska ha rätt att få uttrycka sina åsikter i frågor som rör barnets utbildning.

Alla barns rätt till undervisning är stadfäst i den allmänna deklarationen om de mänskliga rättigheterna och har kraftfullt bekräftats i den internationella deklarationen om utbildning för alla. Varje människa med funktionshinder har rätt att uttrycka sina önskemål ifråga om sin utbildning så mycket som de kan uttröna. (Svenska Unescorådet, 2006, s. 15-16)

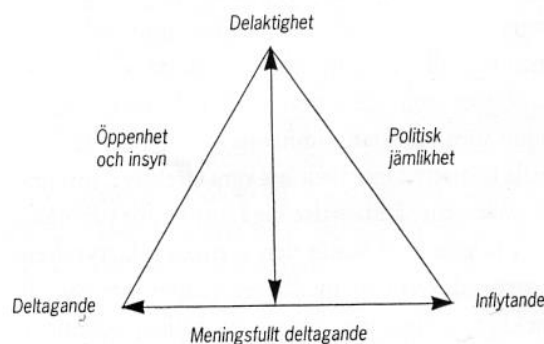
Utifrån dessa styr- och policydokument kan man förstå att elevers röst och åsikter är centrala inom skolan. Sedan 1960-talet har det i svenska skolan funnits en debatt angående elevinflytande, vilket har lett till att klassråd och elevråd införts i undervisningen (Berthén, 2007), detta gäller även grundsärskolan. Då den nuvarande skollagen (SFS 2010:800) trädde ikraft 1 augusti 2011, bytte den obligatoriska sarskolan namn till grundsärskolan där träningskolan blev en inriktning inom grundsärskolan. Enligt skollagen riktar sig skolformen grundsärskolan till elever som på grund av utvecklingsstörning inte bedöms nå upp till grundskolans kunskapsmål. I skollagen kan man läsa:

Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en för dem anpassad utbildning som ger kunskaper om värden och utvecklar elevens förmåga att tillägna sig dessa. Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling, förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. (SFS, 2010:800, kap 11, 2§)

Elever ska ha inflytande och vara delaktiga i det som rör deras utbildning, det är fastslaget i styrdokumentet sedan länge. I skolkommitténs betänkande (SOU 1996:22) anges tre anledningar till varför inflytandet ska ges till elever.

Elever ska ha inflytande för att det är en mänsklig rättighet. Elever ska ha inflytande därför att det ingår i skolans uppgifter att fostra demokratiska medborgare. Elever ska ha inflytande därför att delaktighet är en förutsättning för lärande. (SOU, 1996:22, s. 21)

Här betonas vidare att betydelsen av att eleverna har inflytande över sin egen kunskapsprocess är viktig. Det skolarbete eleverna arbetar med ”ska kunna införlivas som verklig kunskap förbunden med deras tidigare erfarenheter och kunskaper, då krävs att de är djupt delaktiga” (SOU 1996:22, s. 24). Statens offentliga utredningar har gjort en demokratiutredning (SOU 2000:1). Den framtagna modellen (se figur 1) visar att begreppen delaktighet, inflytande och deltagande krävs för att samspel ska ske. För att ett deltagande ska ske så måste möjligheterna till deltagande och inflytande finnas. Delaktighet har en dynamisk funktion för att kunna utveckla den demokratiska processen.

Figur 1. Det dynamiska medborgarskapet Hämtad från SOU 2000:1, s. 37.

För att individen ska uppleva deltagande, delaktighet och inflytande krävs att vissa förutsättningar är uppfyllda. Det handlar om: meningsfullt deltagande, öppenhet och insyn samt politiskt jämlikhet (se figur 1). Vilket i skolans kontext kan förklaras som att, meningsfullt deltagande, är att eleven ska uppleva kunskapandet som meningsfullt. Det andra kriteriet är öppenhet och insyn, vilket innebär att eleven vet vad som planeras. Utifrån det demokratiska uppdrag skolan har, vilket betonas i styrdokumentet, så är elevinflytandet en stor betydelse vid just elevers kunskapsutveckling. Skolans värdegrund och uppdrag (Skolverket, 2011) säger att undervisningen ska anpassas och hänsyn ska tas till varje elevs förutsättningar och behov. Undervisningen kan aldrig utformas lika för alla, men ska ske under demokratiska arbetsformer. Eleven ska vara aktiv och få välja kurser, delta i planering och utvärdering för att utveckla sin förmåga att utöva ansvar och inflytande. Målet är att eleven ska växa med uppgiften och väcka nyfikenheten, kreativiteten och få ett självförtroende för att kunna pröva och lösa problem. I läroplanen (Skolverket, 2011) beskrivs bara att lärare ska jobba med elevinflytande i undervisningen, hur det ska bedrivas är varje lärares hantverk och det ser olika ut.

1.2 Sammanfattning av bakgrund

I detta kapitel nämns att det finns flera dokument som Sverige skrivit under på, för att skolan ska arbeta för att förverkliga att elevers röster är betydelsefulla och som ska finnas synliga i den obligatoriska skolan. Vilket innefattar grundsärskolan. Detta med fokus på elevinflytande. För barn som går i skolan, ses det som en mänsklig rättighet att deras röst och åsikter är viktiga och en förutsättning för lärandet. Den demokratiska andan innefattar att skolan ska fostra barnen till demokratiska medborgare. I demokratiutredningen (SOU 2000:1) tar man fasta på att eleven måste uppleva kunskapandet som meningsfullt, vilket kräver att eleven får veta vad som planeras men också att eleven får möjlighet att påverka innehållet i utbildningen. Målet är att eleven ska behålla nyfikenheten över kunskapsinhämtningen, samt

att bibehålla och utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ansvar över sitt lärande som en ansvarsfull medborgare.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att bidra med kunskap om lärares erfarenheter av arbete med elevers inflytande i grundsärskolan.

1.4 Frågeställningar

För att fördjupa och tydligare beskriva syftet med studien har följande frågeställningar valts

- ♣ Hur beskriver lärare begreppet elevinflytande i grundsärskolan?
- ♣ Hur beskriver lärare att de arbetar med elevinflytande i undervisningen, så att det ska bli synligt för eleven?
- ♣ Vilka utmaningar ser lärare i grundsärskolan med arbetet med elevinflytandet?

1.5 Studiens disposition

Först presenteras ett kapitel kring tidigare forskning, sen kommer valet av min teoretiska utgångspunkt följt av metod delen som följs av resultat och analys del. Sist avslutas studien med en diskussionsdel.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag presentera definitioner av elevinflytande och tidigare forskning kring elevinflytande. I forskningslitteratur benämns inflytande och delaktighet som två begrepp som har olika innehåll men begreppen ligger också nära varandra och i vissa texter förekommer de tillsammans och kan vara svåra att separera från varandra.¹

2.1 Begreppet inflytande.

Det är en central rättighetsaspekt i utbildningen att elever ska ha inflytande över sin skolsituation menar Quennerstedt (2010). Det är där som eleven görs till en framtida medborgare. Här menar Szönyi (2012) att det är vuxnas skyldighet att lyssna på elevers åsikter. Att ha ett barnperspektiv och ta del av barns frågor som rör eleven själv är viktigt. Att låta elever få ha inflytande över processer och beslut som berör dem själva skapar en känsla av delaktighet. Moss (2007) visar på skillnaden mellan England och de nordiska länderna där det finns skillnader i innehållet i de nationella styrdokumenterna som rör skolan. Sverige, Norge och Island har läroplaner där det uttrycks tydligt att demokrati har ett värde, men liknande formuleringar saknas i den engelska motsvarigheten. Von Wright (2009) förklarar begreppet inflytande som att man blir bekräftad i det man är, man har en röst, man får vara med och säga eller tycka till. Man kan genom handlingar påverka en situation. Inflytande innebär att det man säger eller gör uppmärksammas och blir på så vis en del av det gemensamma.

Vanligast är att man tar upp inflytande i demokratiska beslutande processer vilket innebär att eleven har inflytande i den fortsatta processen vid en förhandlingssituation. Larsson (2007) beskriver inflytande som något som en människa tilldelas utifrån eller ovanifrån, här kan inflytande betraktas som ett mål eller ideal mer än ett medel för att utöva demokrati. Forsberg (2000) menar att inflytande har många ansikten och kan beskrivas och uttryckas på flera sätt. Nästan genomgående i statliga utredningar eller styrdokument betonas att det inte är entydigt vad som ska avses med elevinflytande. En föreställning är att det handlar om att vara delaktig i en mer eller mindre formaliserad beslutsprocess. Här kan man se att beslut handlar om att ta ansvar, vilket Kling Sackerud (2009) menar att inflytande har en koppling till. Likaså finns det en förbindelse mellan inflytande och att ansvarstagande medborgare skulle vara en förutsättning för att det demokratiska samhället. Hägglund, Quennerstedt och Thelander (2013) anser att inflytande fostrar eleverna till demokrati, men även att det främjar skolmiljön på så sätt att eleverna tar ansvar för både den fysiska och sociala miljön.

Inflytande kan ses om en möjlighet att kunna påverka. Kritiken som Larsson (2007) har är att ofta kommer elevernas synpunkter in i ett slutskede i planeringsarbetet där de får välja mellan färdiga förslag från läraren. Selberg (2001) ser elevinflytandet som en interaktion mellan elever men också mellan elever och lärare. Oavsett aktörer så krävs en dialog med dem som man ska dela inflytandet med. Elvstrand (2009) lyfter att lärarens inställning gör stor skillnad för hur eleven ska erbjudas delaktighet och det är utifrån detta som läraren avgör vad som eleverna får ha inflytande över. Rönnlund (2013) menar att inflytandet kan ses som två olika delar, informellt och formellt inflytande. Ett formellt elevinflytande i skolan kan vara klass-

¹Det uppstår lite oklart vid den engelskspråkiga översättningen av just begreppet elevinflytande. I svenska språket skiljer vi på inflytande och delaktighet men dessa begrepp kan i engelskspråkig litteratur benämnas och tolkas med det engelska ordet participation (www.ord.se).

eller elevråd, medan ett informellt inflytande finns i skolan i form av att eleven får vara med och bestämma innehållet i uppgiften. Elever behöver få klarhet i vad de ska ha kunskaper till. Hardré, Sullivan och Roberts (2008) menar att det är viktigt att tänka på att läraren sätter kunskaperna i ett sammanhang, att läraren visar att han/hon bryr sig om eleven och visar dem respekt samt att eleven får möjlighet att lyckas i skolan, att läraren förtydligar för eleven varför kunskap är viktigt och att eleven blir medveten om hur de kunskaper de har kan användas. För att eleven ska kunna använda dessa strategier måste läraren och eleven känna varandra och ha en bra relation.

2.2 Definitioner av delaktighet

Som jag beskrev i bakgrunden så visar figur 1 (SOU 2000:1, s.37) att inflytande och delaktighet har ett nära samband. Elvstrand (2009) menar att elevinflytandet handlar om en sorts delaktighet där elevens röst blir hörd. Begreppet inflytandeförhandla, finns för att beskriva hur eleverna gör för att nå delaktighet. I det begreppet ryms kvalifikationer som att vara kunskapssökande, vara aktiv och kunna formulera sig. Resultatet visar att för att eleverna ska kunna få inflytande måste de först kunna ta ansvar. Detta innebär att rätten till inflytande blir underordnat och något som eleven måste bevisa att de förtjänar. Konsekvensen av att eleven måste visa att de kan ta ansvar för att få inflytande gör att inflytandet blir ojämt fördelat bland elevgruppen. Vissa elever kommer aldrig, eller sällan vara med och inflytandeförhandla. Däremot visade det sig att eleverna hade större möjlighet att vara delaktiga när lektionerna inte var styrda, till exempel på rasterna.

Thomas (2007) ser på användningen av delaktighet som en generellt deltagande i en aktivitet, eller att delaktighet används vid beslutfattande. Larsson (2007) menar att delaktighet syftar på en aktiv medverkan där eleven är inkluderad och involverad i den verksamhet som ger eleven en känsla av att vara till nytta, dvs. ha ett medinflytande där eleven deltar i hela planeringsfasen genom hjälp från läraren att ta fram förslag och sedan besluta om dem. Molin (2004) ser på delaktigheten utifrån två aspekter, en informell och formell del. I den informella delen har individen en subjektiv upplevelse av att vara accepterad och på så vis tillhöra en grupp. Den formella delaktigheten innebär att man tillhör en grupp, en klass.

Szönyi och Söderkvist Dunkers (2013) menar att delaktighet är sammankopplat med engagemang, då detta gynnas av en känsla av delaktighet. Om en elev känner sig engagerad i en skoluppgift så ökas möjligheten med att utveckla kunskaper om området. Delaktighet har fått ett stort genomslag i handikappolitisk där begreppet markerar rätten att personer med funktionshinder ska verka och leva på samma villkor i som andra i samhället. I den internationella klassificeringen ICF, International Classification of Functioning Disability and Health, (Socialstyrelsen, 2007) avses delaktighet som en individs engagemang i en livssituation. Här blir individen, omgivningen och vad som upplevs som meningsfullt att göra det centrala. Delaktigheten är inte statisk, utan föränderlig. Olika sociala sammanhang och situationer skapar nya villkor för delaktigheten. Persson (2005) säger att det kontextuella särskilt poängteras kring välbefinnandet hos eleven. Här blir begrepp som delaktighet markanta för individens livskvalitet.

2.3 Forskning om elevinflytande i grundsärskola och skola.

Forskning om elevers inflytande visar att det är en komplex fråga. Elever i grundsärskolan ges inte utrymme till samma inflytande som elever i andra skolformer ges, samtidigt som denna elevgrupp kanske behöver mer styrning och ledsagning än andra elever. Sagen och Ytterhus (2014) har gjort en studie, via kvalitativa intervjuer och deltagande observationer. Syftet med

studien var att undersöka hur elever med utvecklingsstörning praktiserade elevinflytandet i den norska gymnasieskolan. Resultatet visar att norska elever med intellektuella funktionsnedsättningar knappt deltar i informella processer rörande mindre beslut, och likaså är det formella elevinflytandet begränsat jämförelsevis med jämnåriga elever. Studien visar att undervisningen ibland sker som ett trivsamt tidsfördriv, mer än en utbildning. Vilket skapar svårigheter då elevinflytande kräver att eleven ska göra val, formulera mål, kunna lösa problem och visa personlig kompetens. Färdigheter som eleven måste tränas och handledas i, vilket den skolan missat. Att ge elever för mycket frihet och spontant inflytande kan ge konsekvenserna att man försätter eleverna i att de blir orsak till sin egen olycka. Detta menar författarna, innebär att studieresultaten avviker från läroplanens mål.

Szönyi (2005) har skrivit en avhandling om elever med utvecklingsstörning som gått i grundsärskolan och gymnasiesärskolan. Syftet med studien var att öka kunskapen om vad det innebär att vara elev i denna skolform genom att ta del av grundsärskoleelevers erfarenhet av delaktighet. 24 elever har intervjuats och observerats under skoltid. Studien visar att elever i sarskolan upplever både möjligheter och begränsningar kring sitt deltagande. Möjligheterna blir synliga genom kamratrelationer inom elevgruppen men också genom den tillrättalagda undervisning och den hjälp som erbjuds. Elevernas känsla av tillhörighet och inflytande i skolan var något som fick en större betydelse ju äldre eleven var. Likaså nämns den sociala och uppgiftsorienterade delaktigheten precis lika central som att eleverna vill ha ett visst inflytande och en tillhörighet till de gemenskaper där man känner att man tillhör de övriga eleverna på skolan. Samtidigt visar studien att undervisningen begränsas genom att sarskolan oftast är segregerad från övriga skolan.

Vikten av gynnsamma förutsättningar för att elevers delaktighet och inflytandet ska bli möjligt tar O'Regan Kleinert, Harrison, Fisher och Kleinert (2010) samt Wehmeyer, Shogren, Palmer, Williams- Diehm, Little och Boulton (2012) upp. Båda studierna har använt sig av metoden SLDMI (self determined learning metod of instruction), för att se om det går att utveckla elevers självbestämmande. Studierna visar att en strukturerad arbetsgång kan gynna elever, där metoden kan utveckla problemlösning i elevens dagliga skolarbete. Genom att låta elever med kognitiva funktionsnedsättningar får träna sig i inflytande genom att sätta upp egna mål, och sedan lösa problemet med stöttning av läraren, så når eleven en ökad grad av självbestämmande. En förutsättning är att elever kommer till tals, då behövs kommunikation. I skolan finns elever som har svårt med verbalt språk och behöver stöd i denna funktion. Kring denna elevgrupp har Hamm och Mirenda (2006) gjort en enkätstudie med åtta kanadensiska personer med utvecklingsstörning. De har undersökt hur skolresultatet sett ut, genom att använda alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) som teknik i skolan. Vad för konsekvenser har livet efter skoltiden fått just när det gäller deras komplexa livssituation kring kommunikation? Utöver enkäten gjordes också intervjuer med fyra av deltagarna och deras närstående. Studien visar att elever med funktionsnedsättningar som har en hög kommunikationskompetens har bättre skolresultat, men också en högre livskvalité genom att de kan vara mer självbestämmande, delaktiga och ha ett större inflytande kring sina skola och efterskoleerfarenheter. Östlunds (2012) avhandling visar att när det gäller grundsärskoleelever med inriktningen träningsskola, så handlar elevinflytandet om att eleven har ett reellt inflytande över att kunna påverka innehållet i sin skoldag. Här kan det handla om att eleven kan välja mellan två olika tillbehör till filen vid mellanmålet.

Skarin, Käcker, Gavér och Hägström (2007) har gjort en FoU rapport som rör vuxna personer med utvecklingsstörning med fokus på hur möjligheten är att bli en fullvärdig

samhällsmedborgare genom utbildning och arbete. I studien nämns att en viktig faktor för att känna delaktighet i samhället är att vara behövd, men också att kunna bidra genom att ha ett arbete.

Här kommer nu litteraturen fokuseras på elevinflytande som berör skolan som verksamhet. Forskning sett ur ett globalt perspektiv visar att barn och unga visst kan och vill ha ett inflytande och att det utvecklar dem positivt. Thomas (2007) har i sin artikel försökt stödja utvecklingen av ett teoretiskt ramverk för att öka förståelsen för barns delaktighet och inflytande när det gäller ur ett samhällsperspektiv. Genom litteraturstudier menar författaren att man kan närma sig barns delaktighet genom antingen den rådande diskursen där man tittar ur en social, demokratisk aspekt. Där ser man att man gör sociala vinster som stärkt självbild och självuppfattning genom delaktighet. Ett annat sätt är att möta barn utifrån en alternativ diskurs, här betonas makt och förändring. Målet här blir att förverkliga barns rättigheter och förbättra beslutsprocesser. Resultatet visar att barn och unga är kreativa tänkande människor som vill delta i demokratiska processer, bara vi vuxna frågar om deras intresse. Devines (2002) menar att det finns samband mellan elevers delaktighet och position och hur vuxna ser på elever. Studien är gjord i en irländsk grundskola bland elever i de tidiga skolåren. Resultatet visar att lärarna hade en syn på elever i behov, snarare än elever med rättigheter. En risk kan bli att om lärare ser på elever som behövande, kan det försvaga elevers rättigheter men även att det påverkar deras delaktighet och inflytande. Eleverna beskrev sig i studien som maktlösa och underordnade på skolan. Maktinnehavarna på skolan var lärarna, ansåg eleverna. Här menar Devines att om skolan ska jobba för barns rätt att få påverka sin utbildning så måste barn få ha en aktiv beslutsfattande del kring inflytande och delaktighet i alla aspekter som rör skolans verksamhet.

Lindahl (2005) har genom en litteraturstudie kommit fram till att det är av stor vikt att den demokratiska grundidén vårdas och implementeras i utbildningen i unga barnår. Annars finns en risk med att individer upplever sig sakna kompetens för att vara delaktiga och ha inflytande över sin utbildning. Det kan leda till ointresse för att delta i andra aktiviteter. Att barn får uppleva inflytande över sin situation, möjlighet till självbestämmande, vara delaktiga och ta ansvar för vad som är möjligt, är grunden för demokrati i skolans verksamhet. Detta kräver att pedagoger ser och lyssnar in varje enskild individ och dess kompetens i skolan. Även Giota (2002) påtalar i sin litteraturstudie att skolan har stort ansvar för elevers utveckling såväl som skolprestationer, kognitiv förmåga, sociala beteenden och känslor. Därför är lärarens ansvar att se till att öka elevernas motivation, ta hänsyn till elevernas erfarenheter och hitta en balans mellan lärandemålen och elevernas erfarenheter och deras egna mål med lärandet. Maitles och Gilchrist (2005) har gjort en skotsk studie bland grundskolelever i åldern 5-11 år där en deltagande klassrumsundervisning hade en positiv inverkan på elevers motivation och intresse för skolarbetet. Resultatet av studien visade att 87% av eleverna upplevde att de lärde sig lättare om de fick ett större inflytande i undervisningen.

En kanadensisk studie som Specht, Kung, Servais, Kertoy och Spencer (2011) har gjort med femton lärare på sex olika skolor, genomfördes genom att lärarna intervjuades i fokusgrupper. Observationer av elever gjordes under lektioner och raster med 24 elever i årskurs 4-7. Av dessa 24 elever hade dessutom nio elever funktionsnedsättningar med olika diagnoser. Syftet med studien var att se hur dessa elevers delaktighet i skolan är, genom att undersöka vilka beteenden och roller eleven har. Resultatet visar att skolorna gör anpassningar för att alla elever ska kunna delta i aktiviteter, men att elever med funktionsnedsättningar inte alltid hittar sin roll och därmed inte kan nå full delaktighet i aktiviteten och känna att de har ett

elevinflytande. Här har lärare en otroligt viktig roll att uppmuntra elever till deltagande, och skapa en förbättrad självkänsla och förändra attityder kring barn som har funktionsnedsättningar så att de hittar roller där de kan lyckas med att få en positiv känsla av delaktighet och inflytande i skolarbetet.

Einarsdottir (2010) har gjort en forskningsstudie med 20 elever som påbörjat sin andra termin i första klass på en grundskola på Island. Genom gruppintervjuer, analysera elevers teckningar och fotografier var syftet att fokusera på skolbarns perspektiv, deras åsikter till skolarbetet och deras deltagande i beslut som rör dem kring sin utbildning på skolan. Resultatet visar att eleverna inte kände att de hade inflytande på skolan, och de tyckte inte heller att de hade inflytande över utbildningen eller läroplanen. Det framkom att vuxna hade makten över eleverna, även om eleverna påstod sig vilja göra sin röst hörd samt ha inflytande till sin utbildning från tidiga skolår i grundskolan. Lite skrämmande resultat menar Einarsdottir (2010), med tanke på att läroplanen bygger på att ett elevinflytande stöds så att elever ska ha möjlighet att öva på demokrati genom ett deltagande i beslut.

Aspán (2005) deltog i ett skolprojekt under tre år, där elever i åldern tolv till sexton år studerades. I skolprojektet tittade Aspán på vuxna som jobbade på skolan, hur de kunde finna former för att fördjupa demokratin i skolan. De vuxna ansåg att demokratin var tvungen att schemaläggas i form av elevråd, klassråd m.m. Synen på detta skiljde sig åt mellan de vuxnas och elevernas perspektiv genom att de vuxna ansåg att detta var grunden för delaktighet. Eleverna däremot ansåg att dessa råd var verkningslösa, då de behövdes styras med vuxnas aktiva medverkan. Ytterligare en aspekt som Aspán lyfter i sin studie är att styrdokument som styr skolan menar att inflytande ska anpassas efter elevens ålder. Vuxna däremot, uppfattade att inflytande ska öka med elevens ålder och eleverna ansåg att inflytande är något som ska finnas här och nu.

2.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Utifrån litteraturen jag presenterat kan man dra slutsatsen att inflytande innebär att eleven har en röst, att eleven kan tycka till och kan påverka sin situation. Inflytande är ett medel att kunna utöva demokrati och kunna påverka sin skolsituation, vilket sker tillsammans med andra människor i informella och formella sammanhang. Det nämns oftast i samband med ansvar och demokrati. Delaktighet handlar mer om ett deltagande, en känsla av engagemang och att vara till nytta, en känsla av meningsfullhet och livskvalité. Delaktighet beskrivs i litteraturen som något som kan upplevas subjektivt eller kollektivt. Likheterna mellan begreppen är att de båda sker i demokratins anda. Det ligger i den demokratiska synen att tidigt låta unga medborgare få ha möjlighet att tränas i att ha inflytande över sitt lärande. Forskning visar på att elever vill och kan ha inflytande över sin utbildning, men det krävs att de tränas i det och handleds av vuxna. Ett aktivt inflytande gynnar inte bara samhället i stort utan ger en positiv utveckling för kommunikationen, skolresultat och en ökad livskvalité för individen. Elevinflytande är begrepp som här definieras som inflytande och delaktighet. I många texter nämns begreppen i samma sammanhang. Det är inte helt enkelt att skilja dem åt. Det ena begreppet går inte att utesluta för det andra, begreppen är så nära sammanhängande, beroende av- och stödjer varandra. Inflytande och delaktighet går hand i hand. Som jag förstår av tidigare forskning så behövs begreppen: inflytande och delaktighet, för att förklara vad elevinflytande är. I min studie kommer därför båda begreppen att ingå i min definition av vad begreppet elevinflytande står för.

3. Teoretiska utgångspunkter

I den litteratur jag valt beskrivs att elevinflytande är något som är centralt för demokratibegreppet i skolan, vilket grundar sig på att elever ska få uttrycka sin mening i alla frågor som rör dem och deras utbildning. Jag har valt delar av den sociokulturella teorin som teoretisk utgångspunkt då jag ser att teorin bygger den miljö individerna befinner sig i, vilket påverkar möjligheten till att ha inflytande.

Jag vill knyta an mitt val av teoretisk utgångspunkt, den sociokulturella teorin, vilket jag tycker passar bra utifrån min studies syfte och frågeställningar. Här ser jag att begrepp ur den sociokulturella teorin kan hjälpa mig att se på lärares erfarenheter av att arbeta med elevinflytande i grundsärskolan. De valda begrepp av teorin jag valt är: artefakter och mediering och scaffolding.

3.1 Sociokulturellt teoretiskt perspektiv

Grundaren till detta perspektiv är den ryske psykologen Vygotskij (Lindqvist, 1999).

Vygotskij (2006) menar att grundtanken i teorin var att människan föds in i en bestämd, social och kulturell miljö som anger utvecklingens möjligheter och begränsningar. Alla människor är kreativa, även barn. Därför är det barnets intresse som är utgångspunkten för undervisningen. Det är utifrån barns intresse som hela utbildningsystemet ska byggas. Teorin bygger på att individen är ett kreativt subjekt. Kreativitet gör att människan kan skapa något nytt. Här leken har en central roll i utbildningen, genom lek lär barn sig om framtiden men också att leken lär barn tänka. Genom reproduktion övas människans tänkande och minnesfunktion.

Lindqvist (1999) menar att i den sociokulturella teorin krävs det en aktiv lärare, en aktiv elev i en aktiv miljö. Här är samspelet viktigt mellan aktörerna. Lärares roll är att organisera den sociala miljön så eleven blir aktiv. Det är genom den sociala miljön som eleven utvecklar sina handlingar. Utveckling sker utifrån och in men kräver kommunikativa handlingar genom att mästaren, kan vara en lärare, vägleder genom olika nivåer i den kognitiva utvecklingen genom en dialogisk interaktion. Lärare ska uppträda som handledare och finnas i bakgrunden, lärprocessen är ett sampel mellan tre element: en aktiv elev, en aktiv lärare och en aktiv miljö. Läraren bör berätta och visa hur eleven steg för steg kan hantera och bemästra de intellektuella och språkliga verktygen som finns, för att få eleven att lära sig att tänka. I det sociokulturella perspektivet har begreppen redskap och verktyg en betydelse, då de kan kopplas till språkliga och fysiska ting som människan använder sig av för att förstå omvärlden som den befinner sig i. Här menar Vygotskij att, ”språkets primära funktion är den kommunikativa funktionen. Språket är framför allt ett medel för social samvaro, ett medel för utsagor och förståelse” (Vygotskij, 2001, s.38). Det är genom dialogen mellan lärare och elev som läraren kan komma in i elevens medvetande och ge eleven verktygen till att bli medveten om sin utveckling och hur den kan påverka omvärlden.

3.1.1 Artefakter och mediering

I den sociokulturella teorin används termerna verktyg och redskap som de resurser som människan använder sig av. Vygotskij menar att människan har skapat arbetsverktyg, kulturella redskap, vilket nämns som artefakter. Detta kan vara språkliga, intellektuella och fysiska redskap som används för att utveckla och förstå omvärlden genom olika former av informations- och kommunikationsteknologi (Lindqvist, 1999). Dessa ”står inte i relation till den biologiska anpassningen, utan till mänsklighetens *kulturella* utveckling (Vygotskij, 2001, s. 71). Det finns olika kompletterande medierade system som fungerar tillsammans precis lika

bra som tal och skrift. På det viset finns det ingen motsättning mellan talat och skrivet språk, bilder, formler eller andra teckensystem. Här drar Vygotskij (2001) paralleller med teckenspråket som är ett visuellt språk som personer med hörselnedsättning använder som ett medel för att bilda begrepp. Oavsett vilka typer av artefakter en person använder, så finns ett alltid intimt samspel mellan dessa och individen. Språket ett dynamiskt och utvecklingsbart system som samspelar med andra uttrycksformer. Vygotskij (2006) menar att tänkandet och språket är viktiga delar i den sociokulturella teorin. Människan utmärks av att hon använder sig av redskapen: det språkliga och det materiella, språket är redskapens redskap. Men orden är inte allt, ”om man ska förstå vad en annan människa säger är det aldrig tillräckligt att endast förstå orden. Man måste också förstå tanken bakom” (Vygotskij, 2001, s. 469).

Vidare menar Vygotskij (2001) att förbindelsen mellan tanke och tal grundas, och där igenom utvecklas språket från yttre till inre tal. Språket blir redskap för det egna tänkande och reflektion. Tänket en form av samtal, ett inre samtal som sker inom personen själv med hjälp av redskap. Eller ett yttre samtal, då med någon person i omgivningen. Språket blir här länken mellan det inre och yttre, en naturlig länk som finns inom dem men också mellan människor. I den sociokulturella teorin menar man att kunskapsutveckling sker genom att omvärlden förtolkas genom att människan använder redskapen och verktygen. Detta kallas för mediering, här menar Vygotski (2001) att mediering i vardagen sker utan att vi behöver undervisning, det sker genom samtal, samspel och lek med andra i vår omgivning. Barnet tillägnar sig ordens färdiga betydelser från vuxna. Det behöver inte själva utvälja konkreta föremål och komplex. Genom medieringen förstå vi omvärlden. Till exempel kan läraren ses som en mediator (Lindqvist, 1999), då blir den en länk mellan eleven och omgivningen. Läraren kan vara den som stöttar eleven, verbalt till exempel genom att ställa frågor, vara lyhörd men också icke verbalt genom att ge uppmärksamhet. Här menar Vygotskij att ”undervisningen ska förhålla sig till barnets potentiella utveckling” (Lindqvist, 1999, s. 278). Människans utveckling antas inte vara bestämd, tvärtom så ser perspektivet det som att människan föds in i och utvecklas i samspelet med andra människor. Människan har en egen kraft och förmåga att vilja påverka och förändra tillvaron hon lever i (Vygotskij, 2006).

3.1.3 Scaffolding

I den sociokulturella teorin är den engelska termen scaffolding ett centralt begrepp, vilket Lindqvist (1999) förklarar med att i ett möte mellan två personer, så vägleder och stöttar den mer kompetente den som är mindre kompetent i hur man använder ett redskap genom att lösa ett problem. I undervisningen skulle det kunna vara en vuxen som stöttar upp eleven i olika lärandesituationer så länge behovet av stöttning finns, man ger stödstrukturer. För att kunna ge en stödstruktur till en elevs utveckling menar Vygotskij (2001) att lärarens förmåga är att bedöma den lägsta och högsta tröskeln hos eleven. Det är bara mellan dessa trösklar, den proximala utvecklingszonen, som ska utmanas genom att undervisningen som förekommer utveckling är bra. Här ser Vygotskij ”att det som barnet kan göra i samarbete kommer det imorgon att kunna göra självständigt” (Lindqvist, 1999, s.333). Det är genom scaffoldingen inom ramen för utvecklingszonen som barnet kan förstå, lära sig använda redskapen och överföra de kunskaper som den andra läraren hade. Inledningsvis ger man mycket stöd men att efterhand kan stödet minska för att senare avta helt. Detta är en viktig princip av hur man inom det sociokulturella perspektivet ser på samspel (Lindqvist, 1999). Människan är under ständig utveckling, människan utvecklar nya kunskaper i olika situationer hela tiden (Vygotskij, 2006).

3.2 Sammanfattning av teoretisk utgångspunkt

Den sociokulturella teorin (Lindqvist; 1999, Vygotskij, 2001; Vygotskij, 2006) betonar hur kunskap växer ur samspel mellan människor, där språket och kommunikation är centralt.

Inom den sociokulturella teorin ser man på kunskaper som att det är något som människor blir delaktiga i genom pedagogiska situationer. Genom att eleven samspelar och kommunicerar med andra i skolan kan kunskapsutveckling ske. Här behöver eleven redskap, artefakter, som kan hjälpa dem att utföra det de biologiska begränsningarna inte kan utföra. Artefakter kan bestå av språkliga och materiella ting. Via dessa artefakter kan eleven mediera omvärlden, och på så sätt sker en utveckling.

Elevens intresse är själva utgångspunkten för hur undervisningen läggs upp. Lärarens roll är att se till att eleven blir aktiv i miljön, det är i den sociala miljön som eleven blir aktiv.

Elever i grundsärskolan har ofta olika funktionsnedsättningar, både kognitiva-, språkliga- och fysiska nedsättningar av olika grad. Här skulle man kunna se begreppet artefakt som schema, en bildstödsartefakt eller en kommunikationspärm, som en kommunikativ artefakt. En personlig assistent eller en rullstol skulle kunna vara en fysisk artefakt. Utifrån min frågeställning som rör lärares erfarenheter av arbetet med elevinflytandet kan man förstå dessa artefakter som att de hjälper eleven att mediera, förstå sin skolsituation och på så vis kunna nå ett elevinflytande. Den sociokulturella teorin menar att i början av ett nytt moment eller aktivitet kan eleven behöva ha stöttning, av ett redskap för att på sikt kunna klara uppgiften med stöd eller helt självständigt.

4. Metod

I detta kapitel beskrivs valet av metod, samt hur jag gick tillväga vid genomförandet av intervjuerna. Här presenteras studiens upplägg; forskningsmetod, urval, genomförande, bearbetning av metod, tillförlitlighet och trovärdighet samt forskningsetiska principer.

4.1 Forskningsmetod

Syftet med denna studie är att undersöka lärares erfarenheter av arbetet med elevers inflytande i grundsärskolan. För att ta reda på detta har jag tagit stöd av Dalen (2013) samt Kvale och Brinkmann (2014) som menar att intervju är ett redskap inom den kvalitativa forskningen för att söka och få information om de intervjuades egna uppfattningar, erfarenheter och tankar.

Genom samtal lär vi känna varandra människor, vi får kunskap om deras erfarenheter, känslor, attityder och den värld de lever i. I ett intervjusamtal ställer forskaren frågor om och lyssnar till det som människor berättar om i sin levda värld (Kvale & Brinkmann, 2014, s 15).

Jag har valt en metod av en kvalitativ form, vilket Ahrne och Svensson (2012) och Bryman, (2011) menar är att dess data inte mäts. Det räcker att man konstaterar att den finns, i vilka situationer det förekommer och hur det fungerar. Kvalitativa undersökningar ger bättre förståelse för att förstå andra perspektiv och miljöer, än kvantitativa former där data mäts. Jag har valt att göra intervjuer. Den kvalitativa intervjun ger kunskap om intervjupersonernas egna uppfattningar, erfarenheter, tankar och känslor (Dalen, 2013). Således menar jag att datainsamlingsmetod som intervju är av relevans för min studie. Kvale och Brinkmann (2014) menar att syftet med den kvalitativa forskningsintervjun är att förstå ämnen från den levda vardagsvärlden utifrån den intervjuandes eget perspektiv men också det som kan läsas mellan raderna. Jag kan genom intervjuer få svar på mina frågor och som Kvale och Brinkmann (2014) nämner så kan jag ställa följdfrågor till det intervjupersonen berättar. Vid tolkandet av det lärarna berättar vid intervjun får jag kunskap om vilka olika erfarenheter lärarna har kring elevinflytande i grundsärskolan. Eriksson-Setterqvist och Ahrne (2012) menar att i kvalitativa intervjuer är intervjuaren mer fri och kan ta upp nya ämnen, hitta nya infallsvinklar och ställa följdfrågor till informanterna under samtalets gång än vad man kan med standardiserade frågor. En styrka med intervjuer är att man kan få tillgång till den intervjuades språkbruk, emotioner, och inte minst det som tas för givet. En intervjus svaghet är just att den blir begränsad och ger en bild av ett fenomen. För att säkerställa bilden så bör man komplettera med flera metoder, vilket jag väljer att inte göra för att jag anser att jag har ett tillräckligt urval med åtta intervjupersoner för denna studie.

4.2 Urval

Urvalet gjordes i en mellanstor svensk kommun, på fyra skolor där grundsärskolan alternativt träningskolan är lokalintegrerad i grundskolan. Målgruppen som intervjuats är lärare som är yrkesverksamma i grundsärskolan. Antalet intervjuer har jag begränsat till åtta stycken, då Eriksson- Zetterqvist och Ahrne (2012) menar att om man intervjuar sex till åtta personer så ökar säkerheten att man får ett material som är relativt oberoende av de enskilda personernas uppfattningar. Det går dock aldrig att säkerställa var en mättnadsnivå ligger för att få ett tillfredsställt material. Urvalet är inte tagna ur ett ålders- eller genusperspektiv utan här är professionen lärare som är yrkesverksamma inom grundsärskolan det centrala. Studiens lärare är av konfidentiella skäl namngivna som intervjuperson 1, intervjuperson 2 och så vidare i detta arbete.

4.3 Genomförande

Första kontakten togs via mejl (bilaga 1) till fyra rektorer för grundsärskolorna i kommunen, där jag bad dem att skicka mejlet vidare till lärare som arbetade i grundsärskolan. Ett bifogade ett missivbrev (bilaga 2) skickades med, där jag beskrev vem jag är, mitt syfte med studien, tillvägagångssättet av intervjun med ljudupptagning, samt kontaktuppgifter där de lärare som var intresserade att delta i intervjun kunde nå mig. Åtta lärare var intresserade att delta i min studie. Via mejlkontakt eller telefonkontakt bokades intervjutillfällena in med lärarna på deras arbetsplats, grundsärskolan. Intervjuerna skedde under tre veckor och varierade i intervjutid mellan 27-45minuter.

Därefter sammanställdes en intervjuguide (bilaga 3), för att avgränsa mitt eget tolkningsutrymme. Intervjuns form är en halvstrukturerad intervju (Kvale & Brinkmann, 2014) som grundar sig i öppna frågeställningar. Intervjuguiden inleds med några öppningsfrågor dvs. med en kort presentation av mig, studiens syfte, hur intervjun ska gå till men också frågor där informanten fick presentera sig. Intervjuguiden hade tre huvudfrågor samt underfrågor som fungerade som följdfrågor. En halvstrukturerad intervjuguide som innebär att jag kan följa intervjun och ställa följdfrågor till intervjupersonen.

Jag provade den tekniska apparaturen, min smartphone, innan intervjutillfället. En provinspelning som laddades över till datorn och lyssnades på för att se att ljudfilen överfördes korrekt. Eriksson- Zetterqvist och Ahrne (2012) menar att det är viktigt att man testat tekniken innan intervjutillfället, för att minimera tekniska problem så att samtalet kommer av sig.

För att säkerställa intervjun, så menar Dalen (2013) samt Kvale och Brinkmann (2014) att det är av värde att genomföra en pilotstudie då den säkerställer datainsamlingsmetoden. Därför genomfördes en pilotintervju där jag använde intervjuguiden. Därefter gick pilotpersonen och jag genom frågorna och diskuterade vilka frågor som kändes bra att ha med och vad om kunde ändras. Pilotintervjun tog 27minuter att genomföra.

Formen på min undersökning är enskilda intervjuer. Dessa intervjuer gjordes med lärare som arbetar inom grundsärskolan. Intervjufrågorna som jag har valt är av öppen karaktär, med syfte att jag vill få min informant att berätta sina erfarenheter och upplevelser. Jag har valt att spela in intervjuerna för att undvika att behöva dokumentera skriftligen under intervjutillfället och istället kunna fokusera på mötet vid intervjun. Kvale och Brinkmann (2014) menar att det är vanligt att man registrerar intervjuer vilket ger intervjuaren frihet att kunna hålla sig till ämnet och koncentrera sig på dynamiken i intervjun. Som Öberg (2014) menar så är en god relation mellan intervjuaren och personen som intervjuas central. Detta har varit viktigt för mig.

Vid intervjutillfället påmindes intervjupersonen ännu en gång om de forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet, 2011), att informanten garanteras anonymitet. Namn på skolor, avdelningar, personer kommer inte nämnas i studien samt att deltagandet var frivilligt, kunde avbrytas när som helst samt att det bara är jag som kommer ha tillgång till det inspelade materialet, tills att examensarbetet är färdigt. Först då kommer inspelningarna raderas. Samt att om de intervjuade vill ta del av den färdiga studien så är det möjligt.

4.4 Bearbetning och analys

I analysarbetet har jag använt mig av att transkribera intervjun som spelats in i ljudupptagningen. Ahrne och Svensson (2012) menar att i en intervjustudie är det inspelade ljudet som är studiens data, det vill säga det empiriska materialet. Transkriberingen bör ske så snart som möjligt efter intervjutillfället, då man som intervjuare har intervjutillfället så aktuellt som möjligt. För att öka läsbarheten valde jag att skriva intervjun i skriftspråk. Jag valde bort dialekter, småord samt ofullständiga ord. Intervjupersonernas uttalande redovisas i form av citat men också av sammanställd text. Efter transkriberingen började jag mitt analysarbete av det empiriska materialet. Jag transkriberade, och lyssnade sen igenom intervjuerna för att kontrollera att transkriberingarna höll god kvalitet, vilket kallas för transkriberingsreliabilitet (Ahrne & Svensson, 2012). I analysarbetet har jag läst igenom varje transkribering flera gånger för att få en bild av just den intervjun.

Utifrån mina tre frågeställningar började jag leta svar i transkriberingen. Varje frågeställning fick en färgkod med en överstrykningspenna, därefter färgades svaren på frågan i samma färg för samtliga intervjupersoner. Färgläggningen gjorde att jag lättare kunde hitta svar som påvisade likheter och skillnader utifrån mina frågeställningar. Nästa steg var att hitta gemensamma teman. Ahrne och Svensson (2014) menar att det underlättar om man kategoriserar intervju svaren i teman. Teman är områden i svaren som liknar varandra. I min transkribering såg jag fyra olika teman som visade sig. Vidare menar Kvale och Brinkmann (2014) att man gör en kvalitativ meningstolkning där intervjuerna sammanställs och det meningsfulla sparats för bearbetning och jämförs med teori. Min studie utgår från det sociokulturella teoriperspektivet.

Följande steg i mitt analysarbete var att utifrån de fyra olika temana försöka se hur dessa kan kopplas till det sociokulturella perspektivet, mina centralt valda begrepp ur teorin är: artefakter, mediering, samt scaffolding. Första temat, svarar på frågan hur elevinflytandet beskrivs av lärare. Andra och tredje temat kopplas till hur artefakter kan användas, och hur medieringen sker kring undervisningen kring lärares arbete med elevinflytande i undervisningen. Det fjärde temat handlar om scaffolding, vilket kan kopplas till fråga som rör de utmaningar som lärare ser kring arbetet med elevinflytande.

4.5 Tillförlitlighet och giltighet

Denna studie bygger på en kvalitativ forskning där tillförlitligheten och giltigheten i en sådan studie består av kvaliteten i hela forskningsprocessen. Svensson och Ahrne (2012) menar att om forskning kan visa sin trovärdighet, så får den större genomslag i både forskarvärlden och i samhället. Kan man som forskare övertyga sin läsare om att resultaten är trovärdiga så har man lyckats med sitt projekt. Den kvalitativa, samhällsvetenskapliga, måste skapa en högre giltighet på andra sätt än den kvantitativa, naturvetenskapliga forskningen. Hur kan man då säkerställa kvalitativ forskning? Bjereld, Demker och Hinnfors (2014) förklarar resultatets tillförlitlighet och noggrannhet, här är det *hur man mätt* som är i fokus. Giltigheten berör att man mäter det man avser att mäta, det är *vad som mäts* som man tittar på.

4.5.1 Tillförlitlighet

För att ta reda på lärares erfarenheter av arbetet med elevinflytande i grundsärskolan har jag använt mig av intervju som metod. Pilotintervjun gav mig även ett tillfälle att testa den tekniska inspelningsutrustningen som jag använde mig av, vilket gjorde mig tryggare i hanteringen inför de kommande intervjuerna och transkribering. Tillförlitligheten i min studie består i att jag försökt undvika feltolkningar. Jag har vid intervjutillfället kunnat ställa frågor

om det är något som är oklart för mig. En svårighet vid intervjuer menar Bjereld, Demker och Hinnfors (2014) är att forskare sällan uppnår samma resultat vid en senare studie.

Transkribering av intervjun har också gett mig tillfälle att översätta det talade språket till skrift, men också möjlighet att undvika feltolkningar, även om det alltid finns utrymme för mina subjektiva tolkningar av svaren.

De skulle ha varit eftertraktat med flera lärares erfarenheter i ämnet, för att få en större mättnad av det insamlade materialet. Jag har ett gott underlag med åtta intervjupersoner där jag fått ett tillfredställande material för att tolkning, analys men även att underlaget var genomförbart inom tidsramen för studien. Dalen (2013) menar att antalet intervjupersoner för ett tillräckligt underlag för tolkning och analys ska utgå från att, antalet informanter inte får vara för stort, då genomförandet av intervjun och bearbetningen av materialet är en process som tar tid. Efter varje intervju började jag transkribera omgående. I transkriberingen fick jag möjlighet att sortera materialet, och kunde utläsa fyra teman som uppdagade sig i lärarnas svar.

4.5.2 Giltighet

Giltigheten i studien blir att jag försökt eftersträvat en objektivitet vid intervjutillfället. För att öka giltigheten i min studie har jag valt att ta med citat från alla informanterna minst två gånger i resultatdelen.

För att få en föreställning om min intervjuguide motsvarade syftet med studien gjorde jag en pilotintervju. Dalen (2013) samt Kvale och Brinkmann (2014) framhäver vikten av genomförandet av en pilotintervju då den säkerställer datainsamlingsmetoden. Vid pilotintervjun fick jag indikationer på frågeställningar som kunde ändras till det bättre, vilket jag själv inte reflekterat över när jag skrev intervjuguiden. Pilotintervjun har stärkt giltigheten kring mina intervjufrågor. Hade jag gjort fler pilotstudier så hade jag naturligtvis kunna utforma intervjuguiden ännu bättre.

Jag valde att inte låta mina intervjupersoner få läsa intervjufrågorna i förväg. Detta kan ju ha påverkat deras svar, hade de fått förbereda sig på frågorna så kanske deras svar sett annorlunda ut. På detta sätt blev själva mötet väldigt centralt i intervjun och jag kunde möta intervjupersonen i det som personen tog upp i intervjusituationen just där och då. Jag är medveten om att intervjupersonerna kunde uppleva att de skulle svara på ett visst sätt, utifrån att jag hade förväntningar på dem.

Min reflektion av att ha den intervjun som utgångspunkt för metod har fungerat bra. Här har intervjupersonerna möjlighet att påverka och styra intervjun genom hur mycket de vill delge, jag har genom följdfrågorna från min intervjuguide ta del av intervjupersonernas berättelse. Jag har försökt haft en objektiv roll vid intervjutillfället, detta har stärkt giltigheten i min studie.

4.6 Forskningsetiska principer

Forskning kräver noggranna överväganden när det gäller etiska överväganden och konfidentialitet. Människor delar med sig av sina erfarenheter och bjuder in forskare att studera det som står dem nära. Det finns etiska regler som forskning alltid ska beakta. Forskning har fyra forskningsetiska principer, vilket jag har valt att följa, enligt Vetenskapsrådet (2011). Det gäller följande: informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet.

Informationskravet handlar om att jag informerar lärare om vem jag är och vad examinationsarbetets och studiens syfte är. Att det är frivilligt för dem att delta i studien och att de när som helst har möjlighet att avbryta sin medverkan. Samtyckeskravet innebär att de som deltagare i studien behöver få vetskap om att deras deltagande är frivilligt och att de när som helt kan avstå att delta i undersökningen. Konfidentialitetskravet handlar om att alla som deltar i min studie är skyddade från identifikation. Skolorna, orter, personer som ingår i studien nämns inte vid dess rätta namn. Ingen känslig information kommer att lämnas ut. Nyttjandekravet innebär att det material som jag får in till examinationsarbetet används till studiens ändamål och inget annat. Resultatet presenteras så att det inte går att identifiera någon informant. Efter studiens avslut kommer inspelat material förstöras.

Dessa fyra punkter fanns med i mitt missivbrev (bilaga 2) som mejlades ut vid förfrågningsstillfället, men jag tog också upp dessa forskningsetiska principer igen vid intervjutillfället. Just för att förtydliga och garantera konfidentialitet för intervjupersonerna samt möjlighet att avbryta sitt deltagande under studiens gång. I enighet med de forskningsetiska principerna har jag gett intervjupersonerna konfidentialitet i allt som rör studien då den är konfidentiell. Jag påminde även om att efter studiens avslut kommer all datainsamling att förstöras.

5. Resultat och analys

I detta kapitel beskrivs mitt resultat av åtta intervjuer med lärare som är verksamma i grundsärskolan. Intervjuerna är inspelade och transkriberade. Lärare som citeras kommer namnges som intervjuperson i nummerordning 1-8.

Här kommer en kort presentation av informanterna som deltog i studien.

- Intervjuperson 1, är fritidspedagog med vidareutbildning till specialpedagog. Arbetar i grundsärskolan med inriktningen träningskolan. Har arbetat med elever i åldrarna 12-20. Har en yrkeslivserfarenhet på 15år.
- Intervjuperson 2, är förskolelärare, lärare i år 1-9 samt gymnasielärare. Har 7års erfarenhet av att arbeta med barn från förskolan upp till elever i vuxen ålder. Arbetar idag i grundsärskolan med inriktning träningskola.
- Intervjuperson 3, är 1-7 lärare med vidareutbildning till speciallärare mot utvecklingsstörning. Har jobbat 7år i grundsärskolan, jobbar idag med elever i år 1-6.
- Intervjuperson 4, förskolelärare med vidareutbildning till specialpedagog med inriktning syn. Har en yrkeslivserfarenhet på 21 år inom grundsärskolan, jobbar idag i grundsärskolan med inriktningen träningskolan i år 1-4.
- Intervjuperson 5, är lärare i år 3-9. Har jobbat 4år, arbetar idag med elever i grundsärskolan i år 4-6.
- Intervjuperson 6, är lärare i år 1-6. Har jobbat i grundskolan i 14 år samt 1,5 år i grundsärskolan. Arbetar i dag med elever som läser efter både grundsärskolans kursplan och med inriktningen träningskolan.
- Intervjuperson 7, förskolelärare med vidareutbildning till specialpedagog. Har 21års erfarenhet av arbete inom grundsärskola. Arbetar idag med elever i år 6 och 7 som läser efter inriktningen träningskola.
- Intervjuperson 8, är fritidspedagog med vidareutbildning till specialpedagog. Har 10 års yrkeslivserfarenhet av att arbeta inom grundsärskolan. Arbetar idag med elever i år 2-4 som läser efter inriktningen träningskolan.

Utifrån mina frågeställningar har jag sökt svar. I svaren har jag hittat fyra teman. Resultatet och analysen av svaren på mina frågeställningar kommer presenteras genom följande teman:

- **Ta ansvar och påverka**, svarar på frågeställningen: Hur beskriver lärare begreppet elevinflytande i grundsärskolan?
- **Rätten att uttrycka sig och Lärarrollens betydelse för elevinflytande** svarar på frågeställningen: Hur beskriver lärare att de arbetar med elevinflytande i undervisningen, så att det ska bli synligt för eleven?
- **Fasta ramar och jobba över gränserna**, svarar på frågeställningen: Vilka utmaningar ser lärare i grundskolan med arbetet med elevinflytandet?

I resultatet sker citat från intervjuerna. Vid tillfällen då en intervjuperson citeras med flera citat i samma stycke, visas det med tre punkter mellan de olika citaten i texten.

5.1 Ta ansvar och påverka

Lärarna beskriver elevinflytande i grundsärskolan som ett viktigt begrepp som finns med i skolans styrdokument. Samtliga lärare som intervjuades nämner att det står tydligt i kursplanen att eleverna ska få komma till tals och elever ska få vara med och fatta beslut om

sin skoldag. Elever ska få utöva inflytande på vad de vill lära sig och vad de vill jobba med i skolan samt hur det ska göras.

Att eleverna får vara med och besluta om deras vardag, om deras skoldag, om vad vi ska lära oss och så på vilket sätt vi ska göra det. I vilken ordning och allting så här... Ja, känna att de kan påverka, framför allt (intervjuperson 3).

För mig är elevinflytande att låta eleverna få vara delaktiga i sin egen utveckling och i sin utbildning, att hela tiden ha ett samtal om varför vi gör saker, hur vi ska göra för att lära oss det här (intervjuperson 5).

Elevinflytande nämns också i samband med att eleven ska ta ansvar.

Att eleverna själva ska ta så mycket eget ansvar och känna att de är så viktiga som de bara kan vara när vi jobbar (intervjuperson 8).

Några lärare som undervisar efter grundsärskolans kursplan tar upp att demokratibegreppet är något som de tänker på i samband med elevinflytande. Till demokratin hör att man finns med i en grupp och kan påverka och ha ett inflytande både i skolan men också senare i vuxenlivet.

Att alla får vara med och bestämma, att elevinflytande är något man jobbar med dagligdags... Det handlar om att man har inflytande över sin egen utbildning (intervjuperson 1).

Lärare nämner att det är viktigt att elever få följa processen i lärandet. Här nämns utvärdering av undervisningen som viktigt. Elevråd och klassråd nämns som några exempel där man som grupp kan påverka sin skolsituation, men lärare nämner också att skolan förbereder elever på olika sätt, där eleven får redskap för hur de kan använda sig av inflytande i andra situationer. Redskap som i detta sammanhang kan vara språkliga men också praktiska erfarenheter om hur man går till väga i en viss situation. Vilket man även kan överföras senare till andra situationer eller vidare till vuxenlivet. Att jobba med klassen som en demokratisk referens är bra. Lärare beskriver att elevens plats i gruppen är viktig för att få dem att känna att de finns med i ett sammanhang. Men också att deras åsikt, enskilt och som grupp, är viktig och har en betydelse. Elevers åsikter ska tas på allvar.

Vi gör saker tillsammans, vi har en delaktighetstanke och inflytandetanke och gör saker tillsammans. Vi är nära så man kan förhålla sig, vi lägger vikt vid vilka som är med... För att stärka att de är viktiga, att det är viktigt att de är i skolan (intervjuperson 4).

Det är viktigt att ungarna blir lyssnade på. Att de kan påverka, och även det här med hur samhället fungerar och att de kan påverka där sen när de blir vuxna. För att kunna vara en fullvärdig medborgare. Det börjar redan här, tänker jag, att de ska lära sig i att kunna göra sin röst hörd (intervjuperson 3).

Flera tar upp att det är viktigt att man som lärare för elevens röst vidare och ser till att processen går sin gång. Det får inte stanna upp hos läraren. Här påtalar lärarna att det är viktigt att elevinflytande sker kontinuerligt i vardagen.

Å andra sidan om man gör något med elevinflytandet och det händer en gång om året. Om man inte skulle göra något i klassrummet, då skulle jag tycka det var ganska värdelöst. De lär sig inte på något som sker en gång om året (intervjuperson 1).

Man måste stötta dem för att förstå att det här kan ni faktiskt vara med och bestämma om... Man får jobba med det ganska mycket. Så att de får vara med och påverka. Första gången de kommer, försöker ha en annan åsikt, då måste man vara jätte jättelyhörd... Ni tyckte det, och det var en bra idé, vi tar och diskuterar det. Vi gör som ni tycker här, jag lägger om undervisningen vid det här tillfället för att det ska känna att det hade faktiskt effekt det jag sa (intervjuperson 2).

Om elevinflytandet synliggörs i vardagen, menar några lärare att det är något som uppstår i stunden då eleven får vara med och påverka. Fyra av åtta lärare nämner klassråd och elevråd som ett tydliggörande i demokratiprocessen där man visar att allas rätt att ha en åsikt är viktig.

Man vill att de ska bli självständigt tänkande individer, utifrån sina förutsättningar... Och vi kör ju som alla skolor gör, med klassråd, skolråd och de är representerade där. Så det är på det sättet kan de vara med och påverka (intervjuperson 3).

Sammanfattningsvis kan man i detta tema se att lärarna uttrycker att elevinflytande handlar om att eleven ska få ta ansvar för att kunna påverka och besluta sin skolsituation, sin utbildning men också att eleven får följa processen kring sitt lärande. Flera lärare tar upp att detta måste införlivas dagligen i undervisningen. Det blir mer tydligt och levande för eleven ska se att deras åsikt är viktig i alla sammanhang i skolarbetet, men också att inflytande går att överföra i andra sammanhang då vi lever i ett demokratiskt samhälle.

5.2 Rätten att uttrycka sig

Inom grundsärskolan finns det elever som saknar verbalt språk. Här blir andra alternativa uttryck det sätt som eleven kommunicerar med omgivningen. Lärare nämner olika hjälpmedel som kan tydliggöra vad eleven vill, ibland sker kommunikation med hjälp av kroppsspråk, mimik och gester. Även tecken eller fysiska hjälpmedel som bildstöd, talapparater och scheman kan användas i kommunikationen för att uppnå en kommunikation eller ett samspel. Men även fysiska hjälpmedel finns och som kan underlätta elevens förmåga att kunna visa och uttrycka sig.

Jag vill att eleverna ska kunna uttrycka, eller ja begära någonting... Att de skulle kunna säga, uttrycka sig att det här var jättetråkigt eller det här skulle jag vilja göra mer av (intervjuperson 1).

Här blir det de vuxna som får vara uppmärksamma på elevens signaler och uttryck om vad den vill uttrycka. Två lärare som jobbar med elever som saknar verbalt språk berättar att deras uppfattning är att elevinflytande bygger på relationer och samspel till de vuxna som finns nära eleven. Samt att samspelet mellan den vuxne och eleven är av vikt för att kunna låta eleven få möjlighet till elevinflytande.

Nyckelord i den här verksamheten det är att se och känna av, vara lyhörd och vänta ut lite... Jag känner att på den här nivån behöver man vara väldigt lyhörd med att tolka små små signaler på att jag vill göra något för stunden, eller jag vill inte det här just nu (intervjuperson 7).

En lärare berättar om att man kan behöva tillrättalägga miljön så eleven kan göra egna val. Vidare berättas en händelse som skedde på en rast då eleverna hade möjlighet till vila och kunde få sträcka ut sina kroppar. Eleverna låg utplacerade på olika ställen i rummet. Då läraren upptäcker att två elever som befinner sig i olika delar av rummet och som båda har en väldigt hög aktivitet genom samspel och kommunikation via olika läten och ljud. Genom iaktta elevernas beteenden, ändrar läraren på elevernas placering i rummet och eleverna få komma nära varandra. En obeskrivlig lycka utbrister bland de berörda eleverna då de får vara nära sin klasskompis. Läraren beskriver händelsen:

Men vad är det vi gör egentligen? ... Varför skulle inte hen kunna sträcka ut på mattan, nära det andra barnet? Då ändrade vi det. Men en sådan pyttegrej... Vad kul de hade! ... De behöver mycket fysisk omvårdnad för att det ska fungera med skolans uppdrag, kunskapsuppdrag med delaktighet och inflytande. Då får vi försöka fixa till det för de här barnen. Hjälpa dem. De har glädje av varandra, det är så (intervjuperson 4).

Att få ha en åsikt som man blir lyssnad och respekterad av är viktigt för självkänslan nämner en lärare. För elever som befinner sig på en tidig utvecklingsnivå beskriver en lärare att det krävs att man är lyhörd och iakttar elevens uttryck när något är roligt och lustfyllt. Men allt är inte roligt. Lärare nämner också att man måste tillåta eleven att kunna få avstå aktiviteter.

Man har rätt att säga nej. Det är en jätteviktig grej. Man kan inte vara delaktig om man inte kan säga nej... Man kan inte säga ja om man inte får säga nej. Det är bara att gå till sig själv, är det någon som tänker tvinga mig till något som jag tycker är otäckt, så nä nä nä! Men jag kan gå med på det om jag kan få avbryta när jag precis kommer till det, när det här inte är okej. Det tror jag är jätteviktigt (intervjuperson 4).

Ofta är våra barn i nuet. Det är ju små barn i sin mognad. Det är ju här och nu i det vi håller på med... Då gäller det verkligen att haka på det. Så att de stärks att här får jag var med... Här är jag viktig! Det är det viktigaste i inläringen, tror jag, att man känner sig betydelsefull (intervjuperson 1).

Jag tänker att från att jag får en elev så letar jag hela tiden, var kan jag möta? Vad tycker det här barnet om de här sakerna som vi gör? Att man erbjuder nya saker men att man är i balans med det man har upptäckt var roligt, som man tycker om (intervjuperson 4).

För elever som kan prata och kommunicera med tal beskriver lärare sina erfarenheter med att man samtalar och diskuterar sig fram med eleven om deras tidigare erfarenheter och kunskaper. Utifrån detta kan man hitta vägar till nya kunskapsområden som man kan arbeta vidare med.

Man kan inte bara säga att det är skit... Då måste man fundera vad man ska göra istället. Vad ska du göra istället? Eller vad har du för idéer runt det? Så får vi resonera sig fram. (Intervjuperson 1).

Elever kan ha svårigheter av att göra aktiva val, då behöver läraren hjälpa till med att minimera urvalet och erbjuda idéer om vad man kan välja mellan.

Vi har provat ibland att du får välja mellan två olika saker (intervjuperson 7).

Sammanfattningsvis klargör lärarna att kommunikation är så mycket mer än verbalt tal. Många elever har språkliga och kommunikativa svårigheter i grundsärskolan, många olika kommunikationshjälpmedel finns att tillhandahålla för att kunna ge eleverna möjlighet att kunna uttrycka sig. Lärarna nämner också att relationer, samspel och vuxnas lyhördhet är viktiga delar för att elevens uttryck kan tolkas att så att ett elevinflytande kan ske både i formell och informella former. Oavsett vilken grad av kommunikativa förmågor eleven har så har alla elever rätt att uttrycka sin vilja eller ovilja. I samspelet lyfts även den fysiska miljön som en viktig del. Lärarnas erfarenheter säger att det är viktigt att alla elever blir respekterade och lyssnade på när det elevinflytande i grundsärskolan.

5.3 Lärarrollens betydelse för elevinflytande

Ett tema som visar sig hos flera lärare är lärarrollen, vilken betydelse det har i arbetet med elevinflytandet. Flera lärare nämner tidsaspekten som en viktig roll, lärare måste ge elever i grundsärskolan tid att hinna fundera och reflektera.

Man kan inte gå för fort fram. Man måste vänta in barnen också, så att de är med på tåget. Ibland tänker jag, det här var kul... Men man kan inte greppa allt på en gång, man måste ta en sak åt gången. Vara trygg i det. Vara lugn... Samtidigt är det roligt om de har ett eget intresse som de vill. Då är det mycket lättare att spinna vidare på det och använda det engagemanget som de har. Det har ju mycket vilja också (intervjuperson 6).

Några lärare tar upp att de anser att elever kan, vill och har goda idéer om hur undervisningen kan utformas men att det handlar om vuxnas förhållningssätt och bemötande till att elevinflytande inte alltid sker.

Barn är jättetydliga, men vuxna runt omkring har jättesvårt att släppa. Alltså är rädda och har svårt att släppa in. Utan man kör över, för att man har sin egen tanke i huvudet (intervjuperson 4).

Andra lärare tar upp att elever i grundsärskolan kan vara vana med att bli styrda av vuxna i skolan.

Jag tror att risken många gånger är när man jobbar med grundsärskolan är att man serverar allt. Det är det här vi har bestämt att göra, och sen blir det inga egna tankar för dem att komma med (intervjuperson 3).

De elever som jag är van att jobba med, de är vana att bli tillsagda med vad de ska göra. Det är ganska begränsade med av vad för elevinflytande de får välja. Ja, begränsade ramar, vilket kan vara bra. Man är ovan med begreppet elevinflytande. Man är ovan med vad det kan innebära och man är ovan med vad det har för möjligheter för många särskoleelever. Eleverna är mer vana med att bli tillsagda med vad de ska göra i olika situationer, upplever jag det som. Man vill nästan bli tillsagd om var och när och hur man ska göra saker (intervju person 2).

En svårighet som nämns är att man som lärare inte alltid förstår elevens uttryck, när eleven berättar, vilket ställer krav på vuxna som jobbar i skolan.

Det är svårt att veta vad eleverna vill. Och ibland kanske man inte tar dem på allvar heller. Eftersom eleven är på en lägre nivå, så tror man att de inte vet vad som är bäst för sig själv (intervjuperson 2).

De vill uttrycka någonting, de vill berätta någonting. Så förstår jag inte på en gång. Så får jag ställa lite följdfrågor runtomkring för att komma in på kärnan på slutet om vad de verkligen var de ville... De andra eleverna kan också förstå någonting som jag inte har hört eller tänkt... Vi brukar komma fram till vad det är de vill. Ibland kan det vara en utmaning (intervjuperson 6).

Lärarna beskriver att deras roll är att vara lyhörd på elevens signaler, uttryck och vad som sägs i kommunikationen. De menar att deras roll är av stor betydelse för att elevinflytande kan bekräftas och förverkligas i grundsärskolan.

Ta hänsyn till elevernas intressen och önskemål på ett helt annat sätt. Den är mycket större den friheten i särskolan. Vi måste jobba så för annars får vi inte med oss eleven... Här måste man verkligen ha motivationen och kunna få med dem på något som de själv vill (intervjuperson 3).

Att man verkligen är lyhörd och ser de här små tendenserna till att vilja och försöka... Men det är mest det här med att hitta rätt liksom... Det är en balansgång... Det är väl en sådan svårighet som är... När ska jag sätta stop? När ska man vänta ut? Hur länge ska jag vänta ut? ... Svårigheten är var drar jag gränsen (intervjuperson 7)

Hur delaktiga de är, hur engagerade de är och vad de är engagerade i, hur de uttrycker det. Vad har vi erbjudit? Hur föll det ut?... Är det kul eller är det inte kul? Det är en utmaning alltihop... Hela deras liv är en utmaning... (intervjuperson 4).

Så måste man hjälpa dem vidga deras vyer lite, för annars är det lätt gjort att man önskar samma sak... Det tryggar, det har man gjort sen lågstadiet och så fortsätter man med det. För det man kan, det känns bekant och tryggt... Våga gå lite utanför (intervjuperson 6).

En annan aspekt är att lärare nämner är vikten av elevers självständighet kring att få klara av saker själv. I början finns man med och handleder, visar. Vartefter eleven känner igen sig i momentet så avvecklar man sig och eleven får klara sig mer och mer själv.

Det är jätte viktigt! Vi har ett barn nu som vi försöker jobba oss ifrån. Jag tänker att man ska jobba sig ifrån barnen, så mycket det går (intervjuperson 8).

Sammanfattningsvis konstaterar lärarna i grundsärskolan att de har erfarenheter av att de vill att eleven ska ha ett elevinflytande i skolan. Målsättningen med att eleven ska bli så självständig som möjligt. I början får man som personal hjälpa till och stötta men att man på sikt jobbar sig bort från eleven varefter utveckling sker. Samtidigt upplever lärarna att de själva går in och styr för mycket. Detta gör att lärarna upplever att de inte tar med eleven i hela inflytandeprocessen. En svårighet som nämns i intervjuerna är att lärare upplever att de kan ha svårt att förstå elevens uttryck och att det gör det svårt att förstå varandra i situationer där elevens inflytande kan ha utrymme. Lärarna ser att de har en viktig roll för att elevinflytandet ska förverkligas, här handlar det om att man behöver vara lyhörd, flexibel, utmana och samtidigt kunna föra en dialog med eleven om deras lärandesituation.

5.4 Fasta ramar och jobba över gränserna

Att jobba strukturerat men ändå flexibelt är något som flera lärare berättar är viktig och utmanande. För att eleverna ska kunna ha elevinflytande behövs tydliga ramar för arbetsgången, planering, genomförande och utvärdering. Lärare nämner att det måste finnas tydliga moment, en röd tråd som genomsyrar skolarbetet kring elevinflytande. Ibland behöver lärarna leda eleven och ge alternativ som eleven kan välja mellan:

Man har svårt för att bestämma själv. Det kan också vara en svårighet att man inte vet vilka alternativ man skulle ha. Man måste ha tydliga ramar för när man ska bestämma någonting. För vad får jag egentligen välja mellan (intervju person 2).

Jag tror att man gör en lektion planering och sen har man den stommen. Sen spretar det ut därifrån. Där man kan ju göra på så många olika sätt. Och de sätten vet inte jag alla, utan det hjälper barnen mig med. Jag vet ju att det stoftet, det här är kunskapen som det handlar kring. Sen kommer man dit förr eller senare på något sätt. Förhoppningsvis. Det är utmaningen, det är glädjen (intervjuperson 6).

Blandade elevgrupper är något som de flesta lärare tar upp. De nämner att grundsärskolan är uppdelad i två skolformer, grundsär- och träningsskolan. Där önskar sig lärarna i träningsskolan att man hade ett mer samarbete med grundsär men det är en organisatorisk fråga menar läraren. I grundsärskolan önskar sig ett större samarbete och öppnare klimat mellan grundsärskolan och grundskolan, men också mellan årskurser. Eleverna ska utmanas.

Jag vill ha mer utmaningar, kan jag få gå in till sexorna istället och sitta en stund där och jobba med dem? Just det gränsöverskridande, och att förstå att de är okej. Att ha det så, det är okej att gå över gränserna (intervjuperson 5).

Fler lärare nämner fördelar, och vinster med arbetssättet vilket skulle innebära att elever kan locka, hjälpa och visa varandra hur man kan jobba och kunna påverka skolarbetet. Här menar lärarna att det ofta är vuxna som undervisar eleverna, men att det lika bra kan vara elever som intar den undervisande rollen inför sina kompisar, då de kan lära mycket av varandra.

Man utgår väldigt mycket från eleverna. Frågar dem. Frågar dem innan, vad har de för kunskaper? Vad är det vi ska bygga vidare på? Pratar mycket runt omkring, vad de gör, vad de är intresserade av så att man kan hitta någon ingångsport. Något att bygga vidare på... Då är det bra att ha den här spännvidden ett till sex år. För de som varit med, de kan ha lite andra idéer än vad de i ettan och tvåan aldrig skulle kommit på själva (intervjuperson 6).

Jag tror att många lär sig, även våra som ligger på en lägre nivå. De lär sig av de som står lite högre. De som står högre får en push av att de redan kan och kanske kan hjälpa den som har det svårt (intervjuperson 7).

Sammanfattningsvis nämner lärarna att de ser vinster med att ta del av att låta eleverna vara med och ha inflytande över skolarbetet, då elever lär av varandra. Lärarna menar att det gäller att man har en klar bild för sig över vad man vill med undervisningen, samtidigt som det är en utmaning då man måste vara flexibel och lyhörd för att vägen till målet ofta ändras då man låter elevernas intresse och erfarenheter få påverka undervisningen. Att jobba gränsöverskridande mellan årskurser och skolformer är något som alla lärare nämner skulle vara mer utmanande och utvecklande för elevernas inflytande och lärande, men samtidigt är det något som de flesta lärare ser brister i på sin skola.

5.6 Sammanfattning av resultat

Första temat -Ta ansvar och påverka- svarar på frågeställningen: Hur beskriver lärare begreppet elevinflytande i grundsärskolan? Här definierar samtliga lärare begreppet elevinflytande som att eleven ska få vara delaktig i beslutfattandet kring sin utbildning, vad skolarbetet ska innefatta och hur det ska formas fram. Eleven ska känna att de kan påverka sin utbildning och innehållet i den. Lärarna tar upp att det som sker i skolan ger eleverna redskap för att klara sig senare i livet. Lärarna betonar att dialogen mellan lärare och elev är viktig och att lärare tar elevens önskemål på allvar. Att synliggöra elevinflytandet innebär för lärarna att man jobbar med det kontinuerligt i vardagen.

Andra och tredje temat svarar på frågeställningen: Hur beskriver lärare att de arbetar med elevinflytande i undervisningen, för att det ska bli synligt för eleven? Andra temat- Rätten att uttrycka sig- visar att lärarna tar upp att elevens röst är viktigt och genom att eleven kan tycka till kan de vara med och påverka och på så vis förändra. För elever med kommunikations- svårigheter finns olika hjälpmedel att tillgå. Lärares lyhördhet är viktig, samspelet tas upp som en viktig faktor för att elevinflytande ska bli till. Men trots det så uppstår det svårigheter i kommunikationen då lärare inte förstår vad eleven uttrycker. För att ett elevinflytande ska ske måste undervisningen vara tydlig så eleven kan välja till och välja bort aktiviteter i undervisningen. Vid formella elevinflytanden nämns klassråd och elevråd som några exempel där elevinflytandet blir synligt för eleven. Det tredje temat -Lärorollens betydelse för elevinflytande- Här visar resultatet att lärarna ser stora ansvarsområden kring elever som saknar kommunikation, vilket kräver extra mycket av undervisande lärares lyhördhet och bemötande. Ett bristande bemötande kan vara som någon av lärarna nämner, att man inte tar elevens uttryck på allvar. Eller att man som lärare är så begränsad sitt pedagogiska arbete och släpper inte in och ger eleven det utrymme som behövs för att eleven ska kunna uttrycka vad den vill göra. Lika övertygade, är flera lärare över att de tror att eleven har idéer om hur undervisningen och lärandet kan utvecklas, eleven kan tala om och uttrycka sin vilja bara rätt verktyg ges. Här nämns det till fördel att det finns en större frihet i grundsärskolan, där lärare kan tillgodose och lyssna in elevens önskemål lättare. Samtidigt menar lärare att det faktiskt finns större utrymme för lärare och elev att mötas i grundsärskolan än i övriga skolformer.

Sista, och fjärde temat – Fasta ramar och jobba över gränserna – svarar på frågeställningen: Vilka utmaningar ser lärare i grundsärskolan med arbetet med elevinflytandet? En utmaning är att lärare ser att strukturen i undervisningen ska vara tydlig, lyhörd, följsam men flexibel. Mitt resultat visar att lärarna önskar sig ett utökat samarbete med andra lärare och klasser som finns på skolan, då man ser att detta skulle utmana grundsärskolans elevers lärandesituation och inflytande.

5.7 Teoretisk tolkning av resultat

Jag har utgått från det sociokulturella perspektivet, med hänsyn till min studies syfte och frågeställning. Utifrån mitt val av teori, den sociokulturellt teoretiskt perspektiv har jag valt ut några begrepp: artefakter, mediering och scaffolding.

5.7.1 Elevinflytande med hjälp av artefakter

Utifrån min studie så beskriver lärarna begreppet elevinflytande som något som eleverna ska träna i skolan och som de senare kan ta med sig i livet. Precis som det sociokulturella perspektivet nämner så lär vi oss hela livet och det finns inget stopp på människans kunskapsutveckling. Kunskapandet sker genom samspel, interaktion och kommunikation med andra människor. Lärarna uppfattar att det är deras ansvar att ge eleven de redskap, artefakterna, som behövs för att träna på att ha ett inflytande i skolan. Lärarna ser sig själva och de övriga eleverna på skolan som en viktig del kring elevinflytandet, då eleven lär sig saker och handlingar i vardagen tillsammans, i samspelet med andra. Detta kallas inom den sociokulturella teorin för mediering (Vygotskij, 2001), vilket handlar om att individen utvecklar kunskap. Lärandet ses här som en del av den mänskliga samvaron. Kunskapandet är något som sker när människor blir delaktiga i pedagogiska situationer.

Vikten av att elevens röst att bli sedd och hörd är något som lärarna lyfter i intervjuerna. Här beskrivs att det finns många elever i grundsärskolan som har svårigheter med kommunikationen och framför allt den språkliga expressiva kommunikativa delen. Här finns det många redskap som man kan använda som hjälpmedel, artefakter, som kan hjälpa eleven till kommunikation och så att elevinflytande kan genomföras även om det finns hinder inom det verbala området i kommunikationen men också inom den kognitiva delen. Här nämner lärare att de bland annat använder flera artefakter, till exempel bildstöd och tecken för att tydliggöra undervisningen för eleven. Dessa artefakter medierar vardagen i skolan och på så vis kan eleven förstå sin omvärld och via artefakterna möjliggör läraren elevinflytande för eleven. För de elever som kan föra ett verbalt samtal lyfter lärarna att dialogen mellan den vuxna och eleven är viktig. Vygotskij (2006) menar att språket är redskapens redskap. Här använder eleven tillsammans med den vuxne det verbala språket, artefakten, för att tolka och försöka förstå omvärlden, mediering. Interaktionen, samspelet är något som betonas inom den sociokulturella teorin, för att lärandet ska utvecklas. Här lyfter lärare svårigheter de stöter på då de möter elever utan verbalt språk. Lärarna nämner att de får använda sig av sitt omdöme för att försöka avläsa hur eleven samspekar och vad eleven uttrycker i en aktivitet, men också att andra elever kan hjälpa till att mediera kommunikation mellan elev och omgivning.

5.7.2. Lärare och elever som scaffolding

I det sociokulturella perspektiv ser man på lärandet som något som sker mellan människor i ett sammanhang (Lindqvist, 1999). Mediering sker utan att vi behöver undervisning, samspel och lek är viktigt inom teorin. Alla lärare påstår att de vill ha ett större samarbete med andra klasser och skolformer på skolan de jobbar på. Förklaringen lärare ger är att grundsärskolans elever ska ha möjlighet att träffa andra elever där deras lärandesituation kan utmanas. Lärarna menar att elever i grundsärskolan måste få komma ut på andra arenor och möta andra barn där de kan öva sig i att ha ett samspel och kommunikation med andra. Här menar lärarna att eleven bör få använda sig av de olika artefakterna, i flera situationer. Det är då, i situationer med andra människor som det sker en utveckling hos individen menar lärarna. Barn, ser, härmar och tar efter vad andra säger och gör. Lindqvist menar att den vuxne ofta i detta blir en mediator som stöttar eleven i sitt lärande. Lärare nämner att deras roll är att stötta och

handleda eleven i skolarbetet vilket innebär att lyssna på eleven, locka, motivera, hitta intresseområden som kan engagera och utmana eleven till lärande där den får tilltro till elevens förmåga. När eleven känner sig trygg, har hittat rutiner för arbetssätt så börjar man som en lärare beskrev, att sakta jobba sig bort från eleven. Lärare nämner att grundsärskolans elevgrupp sällan söker utmaningar självmant, utan gärna stannar kvar i det gamla, invanda och trygga. Här gäller det för lärare att bygga upp en relation, en miljö med tydlig struktur där eleven känner sig trygg. När eleven känner sig säker, kan den vuxne börja släppa taget och låta eleven få prova på aktiviteten själv och uppmuntra till att eleven ska komma med egna förslag på vad den vill jobba med. Utifrån detta stärks elevinflytandet och läraren kan sakta ta ett steg tillbaka och låta eleven få påverka situationen genom att använda sina nyvunna kunskaper inom inflytandet. Kunskaper är, inom den sociokulturella teorin, inget som överförs mellan människor utan lärandet sker när människor samspelar och kommunicerar med varandra.

6. Diskussion

I detta kapitel diskuteras först den metod som använts under arbetets gång, såväl styrkor som svagheter lyfts fram. Vidare följer en diskussion av resultatet där jag diskuterar varje frågeställning för sig och sen vidare en sammanfattning av min studie och studiens relevans för speciallärarprofessionen. Sist avslutas detta kapitel med mina tankar till fortsatt forskning.

6.1 Metoddiskussion

Lalander (2014) menar att vilka metoder och strategier man använder i sitt fältarbete beror på forskarens intresse och vad som ska förstås. För mig var observationer ingen metod som svarade upp på syftet med studien. Däremot var intervju som metod, en gynnsam metod sett utifrån mitt syfte och mina frågeställningar. Precis som Eriksson – Zetterqvist och Ahrne (2012) nämner så är en fördel att man i kvalitativa intervjuer kan anpassa intervjufrågorna och ta intervjufrågorna i den ordning som det faller sig naturligt under intervjun. Jag ville få till ett möte mellan mig och intervjupersonen där dialogen var central. Där av föll datorstödda intervjuer, i form av internet, chatt eller mejl inte intressant. Här menar Kvale och Brinkmann (2014) att sådan intervju kräver att båda parter är goda skrivare, men kan också begränsa intervjun då det kan vara svårt att få fram rika detaljerade beskrivningar.

Gruppintervjuer hade varit en alternativ metod, Dahlin- Ivanoff (2012) menar att man i en fokusgrupp samlar 6-10 personer, och för en diskussion genom en gruppintervju. Denna metod är lämplig för att ta reda på hur människor tänker och vilken uppfattning målgruppen har kring gemensamma frågor. Jag tänker att det hade varit intressant att genomföra studien med denna metod då en gruppintervju mer kan liknas vid en naturlig situation snarare än en intervju. Här menar Kvale och Brinkmann (2014) att det gäller för intervjuaren att få till en atmosfär som tillåter deltagarna att kunna ha ett meningsutbyte men också att deltagarna kan få stå för personliga åsikter i ämne som diskuteras. I denna studie var jag och intervjupersonerna okända för varandra. Kanske hade det behövts mer än ett tillfälle för en fokusintervju, beroende på hur diskussionerna hade gått under intervjutillfället. Här tror jag också att man som intervjuare bör ha erfarenhet av att göra denna typ av intervju, en erfarenhet som jag inte har. En annan aspekt som jag anar kunde bli svårt, var att rent tidsmässigt kunna få till en gemensam tid för så många personer att ses för en gruppintervju. Där av föll mitt val av metod på enskilda intervjuer., där jag hade möjlighet att möta just varje enskild informant vid intervjun. Mitt antagande är att det är lättare att få kontakt med informanten om man inte är så många vid intervjutillfället, just med tanke på att man är två främmande människor som möts i en intervju. Ahrne (2012) samt Kvale och Brinkmann (2014) menar att det är en fördel att inte känna sina informanter när man ska göra en studie. Jag kan känna det var till min fördel att möta lärarna utan att ha någon inblick i vilka de är eller vilka erfarenheter i lärarrollen de hade just i intervjusituationen. För mig var det viktigt att känna mig bekväm i min roll som intervjuare, vilket jag med studiens gång blev säkrare och säkrare i. ”Konsten att intervjua lär man sig genom att utföra intervjuer” (Kvale och Brinkman, 2014, s. 33).

6.2 Resultatdiskussion

Syftet med min studie är att bidra med kunskaper om lärares erfarenheter av arbete med elevers inflytande i grundsärskolan. Som forskningen (Forsberg, 2000; Kling Sackerud, 2009) beskriver så är begreppet elevinflytande komplex och ingår i ett nära samband tillsammans med begreppet delaktighet. Jag valde i min studie att låta både inflytande och delaktighet få

ingå i min definition av begreppet elevinflytande vilket även lärarna gör när de definierar begreppet elevinflytande.

6.2.1 Elevinflytande, att ta ansvar och påverka

Flera av lärarna nämner att elevinflytande handlar om att eleverna ska kunna vara delaktig, kunna påverka, ta beslut i frågor som rör dem och deras utbildning såväl innehållet som utformningen. Jag ser i mina resultat att elevinflytande existerar. Känslan av att eleverna få ta ansvar och känna sig delaktiga är något alla intervjuade lärare är medvetna om. Precis som Larsson (2007) nämner lärare att känslan av att få vara medbestämmande, behövd och nyttig är något som stärker eleven till elevinflytande. Vygotskij (2006) menar att inom den sociokulturella teorin, som en del av vår mänskliga samvaro, är skolans uppgift är att utgå från elevens intresse och att göra eleven delaktig. Här ser jag att elevinflytande ett centralt begrepp när det gäller att kunna uttrycka sina åsikter och tankar för att kunna påverka sin skolsituation och innehållet i utbildningen. Alla lärare nämner att elever ska få vara med, alla har rätt att få vara med och bestämma om sin utbildning och dess innehåll, vilket Quennerstedt (2010) tar upp att det är en central rättighetsaspekt i utbildningen. Lärarna beskriver att elever i grundsärskolan kan ha svårt att uttrycka sig verbalt. Här finns det ett utbud av olika hjälpmedel, artefakter, som läraren tillsammans med eleven använder, medierar, på ett sätt så att eleven kan ha ett elevinflytande i sin utbildning.

I mitt resultat beskrivs elevinflytande gemensamt med demokratibegreppet och lärare kopplar detta till ansvarsfrågan som ligger på samhällsnivå. Detta kan liknas vid Kling Sackerud (2009) och Hägglund m.fl. (2013) beskrivning om att skolan ska fostra goda samhällsmedborgare som kan ta ansvar. Här funderar jag om det kanske är så att vi i västvärlden är fostrade i detta med en god människosyn, allas lika värde och att alla barn har rätt till utbildning. Vilket blir väldigt tydligt i skolans styrdokument men också hur lärarna ser på elevinflytande i undervisningen, alla elever har rätt till att ha ett inflytande i sin utbildning.

6.2.2 Lärares lyhördhet för elevinflytandets uttryck

Precis som Szönyi (2012) nämner även lärarna jag intervjuat att det är betydelsefullt att vuxna är lyhörda för elevens uttryck och åsikter. Det kräver att man väntar ut och ger eleven tid. Ger lärarna eleverna tillräckligt med tid för att hinna bearbeta och kunna bli delaktiga? Larsson (2007) menar att inflytande är något man tilldelas, Elvstrand (2009) betonar att lärares inställning styr vilket inflytande eleven får. Jag tolkar lärarnas svar som att de ser sin roll som viktig då det gäller att de vill ta ansvar för elevens möjlighet till att ha inflytande. En demokratisk skola kräver att elevinflytande finns och att eleverna får påverka. Samtidigt visar min studie att det kan vara svårt att i sitt pedagogiska arbete släppa in eleven och ger det utrymme som behövs för att eleven ska kunna visa vad den vill göra. Detta blir lite dubbelt i vad lärarna uttrycker, tycker jag. De vet att eleven har rätt till ett elevinflytande, som lärare är man ålagd att jobba för detta, men resultatet visar att det går emot en del lärare att släppa på kontrollbehovet och vara följsam i det eleven uttrycker. Samtidigt som lärarna menar att man måste leda, locka och utmana eleven. Vygotskij (2001) nämner att interaktionen, samspelet är något som betonas starkt i den sociokulturella teorin. Detta nämner lärarna är viktigt. Att låta elever ha inflytande över det som rör dem genererar en känsla av delaktighet, och att eleverna ska få känna sig delaktiga betonas av lärarna. Rönnlund (2013) nämner att inflytande kan indelas i informella och formella delar. Elevråd och klassråd nämns i intervjuerna som några exempel på formella situationer där elevinflytande kan ske. Här visar mitt resultat av studien att eleverna har en större möjlighet att ha ett informellt inflytande, där lärarna kan styra undervisningen efter elevernas intresse och behov. När det gäller elevinflytande i formella

sammanhang, ser lärarna oftare en begränsning av hur organisationen är ordnad, hur den fysiska miljön är ordnad men även att klassers sammansättning och grupperingar påverkar förutsättningarna för elevinflytandet sker på skolan. Vikten av att göra saker tillsammans och att eleven får finnas med i ett sammanhang som upprepar sig över tid, något som sker i vardagen. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv är det så är samspelet mellan individer centralt (Lindqvist, 1999). Lärarna nämner att de lyssnar in, är lyhörda för elevens förslag och att man försöker vara flexibel för förändringar i undervisningens upplägg. Dialogen mellan lärarna och elever nämns som betydelsefull, då diskussioner och samtal är centrala delar, då man låter eleven få vara med i processen från start när ett arbetsområde tar vid. Lärare i grundsärskolan nämner att diskussionen genomsyrar arbetets gång. Utifrån det kan man hitta nya vägar till kunskapsfält som man kan utforska och i slutet följs arbetet upp genom en utvärdering, där elevens åsikt blir central. För lärare som jobbar i inriktningen träningskolan, nämner att deras arbete handlar mer om en lyhördhet för hur elevinflytandet uttrycks genom små signaler. Detta handlar om att elever inom denna skolform ofta saknar verbalt språk och har svårigheter att uttrycka sig. Mitt resultat visar att det finns olika hjälpmedel, artefakter, som hjälper eleven att uttrycka sig, men att artefakterna inom kommunikationsområdet inte alltid fungerar som lärare önskat. Språket som medierande verktyg (Vygotskij, 2001) räcker inte till, och här får lärarna svårt att förstå vad eleven vill uttrycka eller berätta. Lärare nämner att här krävs det att vuxna lyssnar in och ha respekt för eleven. För att ett inflytande ska kunna ske fullt ut måste varje individ ha rätt att säga ja och nej till saker. Här blir scaffolding en viktig del, där lärarna ser att de stöttar eleven till att kunna göra egna val, att man vägleder eleven så den vågar komma och uttrycka egna idéer och att man som lärare tar elevens förslag på allvar. Lärarna beskriver att de vägleder elever genom att de får göra pedagogiska avgränsningar för de elever som har svårt med egna val. Här ser jag att lärarna jobbar aktivt med ett fantastiskt arbete som kräver fingertoppskänsla inom det specialpedagogiska området. Det handlar om att man känner eleven som man har framför sig. Lärarna betonar att dialogen och relationen mellan lärare och elev är viktigt, och det stämmer bra överens med vad den sociokulturella teorin säger, att samspelet mellan människor är viktig för att lärande och utveckling ska ske.

6.2.3 Pedagogiska utmaningar i arbetet med elevinflytandet?

Resultaten i min studie visar vidare att grundsärskolan inte samarbetar tillräckligt med andra grupper på skolan. Lärarna vill ha ett utökat samarbete med andra lärare och klasser som finns på skolan. Den sociokulturella teorin (Lindqvist, 1999) betonar samvaron för oss människor, där skolans uppgift är att göra elever delaktiga. Här ser jag att lärarna inte bara ser till individens möjlighet att utöva sitt inflytande, utan att elever kan i grupp ha intressen som gör att de kan utöva inflytande tillsammans. Kunskaper är inom teorin är inget som överförs mellan människor utan lärandet sker när människor interagerar med varandra. Här kan eleverna lära andra eleven hur elevinflytande kan ske. Szönyi (2005) tar i sin avhandling reda på vilka erfarenheter tidigare grundsär- och gymnasiesärelever har av delaktighet och inflytande på skolan. Studien visar att de tidigare eleverna ville ha ett inflytande och att tillhörigheten att ingå i gemenskapen med de övriga eleverna på skolan var viktig. Avhandlingen visar också att utbildningen hämmas av att särskolan som regel är segregerad från övriga skolan. Utifrån vad lärarna beskrivit och vad forskning säger så ser jag att många grundsärskolor bör få verksamheten mer integrerad med andra elevgrupperingar. Tänja lite på gränsdragningarna mellan de två formerna inom grundsärskolan men också öppna upp ett samarbete med grundskolan.

Resultatet av min studie visar att en stor utmaning som lärarna ser i arbetet kring elevinflytande är att möta de elever som saknar kommunikation, det kräver extra mycket av undervisande lärarens lyhördhet och bemötande. Lika övertygade är flera lärare om att eleverna ska kunna tala om och uttrycka sin vilja. Här nämns det till fördel att det finns en större frihet i grundsärskolan där lärare kan tillgodose och lyssna in elevens önskemål lättare än andra skolformer då det finns mer utrymme att mötas i grundsärskolan än i övriga skolformer. Inom det sociokulturella perspektivet menar Lindqvist (1999) att språket är något centralt. Lärare som jobbar med elever med avvikelser i kommunikationen nämner att språket som medierande verktyg inte räcker till i lärarens arbete. Lärare berättar att det finns situationer där man inte alltid förstår vad eleven säger eller uttrycker. Här ser jag att lärarna har ett stort tålamod där man ska kunna komma fram till målet, elevinflytande. Läraryrket är komplext, det är ett hantverk och innebär många utmaningar då alla individer är olika och behöver mötas utifrån sina förutsättningar.

Vidare visar mitt resultat att alla lärare belyser att kopplingen mellan utbildningen och elevinflytande står klart och tydligt i grundsärskolans styrdokument, vilket jag upplever är en bra förutsättning för att det ska införlivas i det pedagogiska arbetet. Några av lärarna uttrycker att de vet att elever i grundsärskolan har kapacitet och idéer kring om hur undervisningen skulle kunna se ut, men att lärarna medvetet ser att de själva inte släpper taget i undervisningen och låter eleverna få ta plats. Man vågar inte lita på elevens förmåga till att kunna ta ansvar och ha ett inflytande. Skulle eleven misslyckas så är man rädd för att det kan bli svåra följder för individen. Detta lyfter Sagen och Ytterhus (2014) i sin studie, där norska elever med kognitiva funktionshinder begränsades i att ha för mycket spontant inflytande över sin utbildning, för att skolan inte ville sätta eleverna i situationer som eleven inte skulle kunna klara av. Elvstrand (2009) menar att eleverna först måste kunna ta ansvar innan de kan få inflytande. Detta blir en situation som blir en utmaning. Hur ska man kunna ta ansvar om man som elev inte får prova? Här tror jag att lärarna måste utmana sig själva och låta eleven få chansen att ta ansvar och få prova på att ha ett elevinflytande.

En del av lärarna i min studie tar upp att strukturen kring skolarbetet, den röda tråden, ska genomsyra utbildningen så att eleven är med i alla arbetsmoment och kan ha inflytande. Men att det inte alltid blir så, utan att eleven endast får möjlighet att ha inflytande över vissa delar av undervisningen eller att lärare begränsar valmöjligheten till olika alternativa lösningar. Detta är ett problem som Larsson (2007) tar upp. Att eleven får färdiga förslag innebär att lärare tror att eleven inte besitter den kapacitet som krävs för att kunna ha ett elevinflytande i utbildningen. Detta stämmer överens med vad Elvstrand (2009) sa, att lärarens inställning påverkar vad eleverna får inflytande över. Det kanske handlar om att man som lärare vill skydda eller hjälpa eleven. Men som jag ser det så handlar det som att vuxna i ett sådant fall måste jobba mer aktivt och vara oerhört lyhörda för elevens uttryck och önskningar, men också att leda och stötta dem till nya möjligheter då de kan få tilltron till att de kan påverka sin situation. Som en av de intervjuade lärarna uttryckte sig, vuxnas förhållningssätt och lyhördhet kan ge stora mirakel. Det gäller att hitta rätt när det gäller kommunikation och samspel. Vilket är en stor utmaning. Att se möjligheterna och utvecklingspotentialen hos eleven, och att eleven faktiskt kan mer än vad vi tror när det gäller att komma med idéer om hur undervisningen kan utformas. Det gäller att vi som lärare vågar tro på oss själva som kompetenta lärare som kan stötta och utmana eleven i sitt lärande. En parallell kan man se i Sagen och Ytterhus (2014) studie som är gjord i Norge. Där resultatet visade på att om lärare ger elever i grundsärskolan för mycket frihet kring att ta ansvar och ha inflytande, så kan det

göra att skolan stödjer eleverna kring deras studier istället för att stärka dem. Här tror jag att det är som mina intervjuade lärare nämner, elevinflytande måste ske inom fasta ramar och med en god struktur där läraren självklart håller i planeringen men låter eleverna få ta del och delta i arbetet som sker i skolan. Detta är något som O'Regan m.fl. (2020) och Whemeyer m.fl. (2012) studier visar. Genom att läraren har en strukturerad arbetsgång kring eleven med kognitiva funktionsnedsättningar, kan lärare stötta eleven och låta eleven få träna sig i att ha inflytande genom att sätta upp mål och lösa målen. Här blir återigen den sociokulturella teorins begrepp scaffolding (Lindqvist, 1999; Vygotskij, 2001) tydligt, där vuxna finns med och stöttar barnet i situationer, och varefter barnet klarar av momentet mer självständig så låter den vuxne barnet få klara sig mer självständig. Men scaffoldingen behöver inte bara ske av en vuxen. Barn kan också stötta barn. Barn ser hur andra barn gör, det är alla lärarna jag intervjuade överens om. Det är bra med en spridning i elevgruppen. Elever som är äldre kan leda de yngre med sina kunskaper och erfarenheter kring elevinflytande, och tvärtom. Lärarna tar även upp att jobba över gränserna rent elevgruppsmässigt är en utmaning, men också ett ökat samarbete mellan olika skolformer är av intresse. Här ser lärare att det handlar om hur lokaler, scheman, kompetenser ser ut, samt om hur organisationen drivs och styrs.

6.2 Slutsats

De lärare som deltog i studien visade sig ha vetskap om att elevinflytande är ett begrepp som finns i styrdokumentet för grundsärskolan, det är absolut något som lärare ansvarar för och ska bedriva i sin undervisning. Elevinflytande handlar enligt de intervjuade lärarna om att eleven har rätt att få uttrycka sig, att de ska vara delaktiga, få påverka sina studier, men också att eleven kan ta ansvar över sitt lärande och sin utbildning genom att delta i planering, genomförande och utvärderingar. Grundsärskolan som verksamhet ser väldigt olika ut. Mitt resultat visar att lärare tar ansvar för att ett elevinflytande ska bli synligt för eleven. Det finns en stor medvetenhet hos lärarna, att elevinflytande ska genomsyra deras undervisning.

Min studie visar också att lärare har ett önskat behov av att grundsärskolan får ett ökat samarbete med olika elevgrupper på skolan. Elevinflytande kan ske genom att elever erfar av varandra, vilket är ett argument från lärarna, och som ligger i linje med ett sociokulturellt perspektiv (Lindqvist, 1999). Omgivningens betydelse är av stor vikt för hur elevinflytandet införlivas, vilket lärarna tar upp. Dialogen mellan elever och lärare beskrivs som viktigt. Här blir olika artefakter viktiga verktyg för att eleven ska kunna uttrycka sig. Flera av de intervjuade lärarna upplever att elever i grundsärskolan har en god förmåga att kunna vara delaktiga och ha ett inflytande kring skolarbetet. Här visar det sig att det finns en dubbelhet, lärarna tar upp att man i sin yrkesroll ibland tvekar att släpper taget, och vågar inte riktigt släppa på lektionsplaneringen och låta sig följas av elevens förmåga att ta ansvar och ha elevinflytande över sitt lärande. Resultatet av min studie visar att lärarrollen har en stor betydelse för hur elevernas förmågor tas tillvara i grundsärskolan. Flera lärare beskriver hur de förvånas över vilka styrkor eleven har, att det är en stor utmaning men också en stor glädje att som lärare få möta denna elevgrupp i sitt arbete.

6.3 Studiens relevans för speciallärarprofessionen

I denna studie har jag undersökt om hur lärares erfarenheter kring elevinflytandet ser ut i grundsärskolan. Elevinflytande är ett högaktuellt begrepp som skolan ska aktivt arbeta för. Det står skrivet i skollagen (SFS, 2010:800) och andra styrdokument som berör all pedagogisk verksamhet att elevinflytande ska ske i skolan. Skolinspektionens granskning och beslut (2015) kommenterar att skolan måste bedriva ett mer medvetet arbete för att ge elever

ett reellt elevinflytande. Även barn med kognitiva funktionsnedsättningar som utvecklingsstörning har rätt att ha ett elevinflytande i sin utbildning. Här har alla lärare ute i grundskolorna ett viktigt jobb att söka reda på vad som intresserar, motiverar och utmanar just den eleven man arbetar med, just här och nu där den eleven befinner sig i sin utveckling. För mig som blivande speciallärare kommer jag möta många elever med olika kommunikativa förmågor och funktionsnedsättningar. Här blir min yrkesroll väldigt central för hur jag kan bemöta, bekräfta, locka, uppmana och utmana eleven till att utifrån sin förmåga och förutsättningar kunna få möjlighet att ha inflytande över sin utbildning.

6.4 Vidare forskning

I min studie beskriver lärare att elevinflytande är viktigt, elevinflytande är något som ska bedrivas i undervisningen. Genom min studies resultat funderar jag kring hur det pedagogiska arbetet på grundskolan? Hur jobbar lärarna i undervisningssituationerna? Samtidigt tänker jag att det skulle vara intressant att lyssna in vad eleverna har för erfarenheter, hur uppfattar de att de har elevinflytande över sin utbildning och lärandesituation? Vad är elevinflytande för dem? Inflytande kan ske på så många olika nivåer. Att göra observationer av undervisningssituationerna med kompletterande intervjuer med eleverna skulle kanske ge en annan bild av hur elevinflytande i grundskolan tillämpas.

Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2012). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap. I G. Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok i kvalitativa metoder* (ss.10-17, 2uppl). Stockholm: Liber.
- Asp- Onsjö, L- (2012). Specialpedagogik i en skola för alla- att arbeta med elever med skolsvårigheter. I U P. Lundgren, R. Säljö. & C. Liberg. (Red). *Lärande skola bildning grundbok för lärare* (ss- 327-345). Stockholm: Natur & Kultur.
- Aspán, M. (2005). *Att komma till sin rätt. Barns och vuxnas perspektiv på ett skolprojekt för ökat elevinflytande*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Berthén, D. (2007). *Förberedelse för särskildhet. Särskolans pedagogiska arbete i verksamhetsteoretiskt perspektiv*. (Karlstads University studies 2007:19). Doktorsavhandling, Karlstad: Karlstads Universitet.
- Bjereld, U., Demker, M., & Hinnfors, J. (2014). *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur.
- Byrman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Dahlin- Ivanoff, S. (2012). Fokusgruppsdiskussioner I G. Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok för kvalitativa metoder* (ss. 71-82, upplaga 1:2). Stockholm: Liber.
- Devine, D. (2002). Children's citizenship and the structuring of adult-child relations in the primary school. *Childhood*, 9(3), 303-320. doi: 10.1177/0907568202009003044
- Dalen, M. (2013). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.
- Einarsdottir, J. (2010). Children's experiences of first year of primary school. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 163-180. doi:10.1080/13502931003784370
- Elvstrand, H. (2009). *Delaktighet i skolans vardagsarbete*. (Linköpings University studies, nr. 2009: 144). Doktorsavhandling, Linköping: Linköpings universitet.
- Eriksson- Zetterqvist, U., & Ahrne, G. (2012). Intervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok för kvalitativa metoder* (ss. 36-57, upplaga 1:2). Stockholm: Liber.
- Forsberg, E. (2000) *Elevinflytandets många ansikten*. Stockholm: Elanders Gothab.
- FN. (1948). *Konventionen om mänskliga rättigheter*. Hämtad 15-05-09 från <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/fns-allmana-forklaring-om-de-manskliga-rattigheterna/>
- FN. (1989). *Barnkonventionen*. Hämtad 15-05-09 från <http://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>
- FN. (2006). *Konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Hämtad 15-05-09 från: <http://www.fn.se/fn-info/vad-gor-fn/manskliga-rattigheter-och-demokrati/karnkonventionerna/konventionen-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning1/>
- Hardré, P. L., Sullivan, D.W., & Roberts, N. (2008). Rural teachers' best motivation strategies: A blending of teachers' and students' perspectives. *Rural Educator*, 30(1), 19-31. Hämtad 15-03-01 från <http://www.ruraleducator.net/>

- Hamm, B., & Miranda, P. (2006). Postschool quality of life for individuals with developmental disabilities who use AAC. *International Augmentative and Alternative Communication of augmentative*, 22(2), 134-147. doi:10.1080/07434610500395493
- Hägglund, S., Quennerstedt, A., & Thelander, N. (2013). *Barn och ungas rättigheter i utbildning*. Malmö: Gleerups.
- Kling Sackerud, L-A, (2009). *Elevens möjligheter att ta ansvar för sitt lärande i matematik: en skolstudie i postmoderna tid*. (Umeå University studies, nr 2009:32). Doktorsavhandling, Umeå: Umeå universitet.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P. (2012). Observationer och etnografi. I G. Ahrne & P. Svensson (Red). *Handbok i kvalitativa metoder* (ss. 83-103, upplaga 1:2). Malmö: Liber.
- Larsson, K. (2007). *Samtal, klassrumsklimat och elevers delaktighet – överväganden kring deliberativ didaktik*. (Örebro University studies, nr 2007:21). Doktorsavhandling, Örebro, Örebro Universitet.
- Lindahl, M. (2005). Children's right to democratic upbringing. *International Journal of Early Childhood*, 37(3) 33-47. doi: 10.1007/BF03168344
- Lindqvist, G. (1999). *Vygotskij Och Skolan: Texter Ut Lev Vygotskijs Pedagogisk Psykologi Kommenterande som historia och aktualitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundahl, C. (2013). Bedömning- att veta vad andra vet. I U.P. Lundgren, R. Säljö & C. Liberg (Red), *Lärande skola bildning – grundbok för lärare*. (ss 257-293). Stockholm: Natur & Kultur.
- Molin, M. (2004). *Att vara i särklass- om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. (Linköping University studies, nr 2004:11). Doktorsavhandling, Linköping: Linköpings universitet.
- Moss, P. (2007) Bring politics into the nursery: early childhood education as a democratic practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(1), 5-20. doi:10.1080/13502930601046620
- O'Regan Kleinert, J., Harrisson E. M., Fischer, T. L., & Kleinert, HL. (2010). "I Can" and "I Did" –Self-Advocacy for Young Students With Development Disabilities. *Teaching Exceptional Children*, 43(2), 16-26. Hämtad 15-02-28 från <http://www.cec.sped.org/AM/Template.cfm?Section=Publications>
- Persson, B. (2005). *Elevens olikheter*. Stockholm: Liber.
- Quennerstedt, A. (2010). Den politiska konstruktionen av barns rättigheter I utbildning. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 15(2), 119-141.
- Rönnlund, M. (2013). Elevinflytande i skola i förändring. *Utbildning & Demokrati* 22(1), 65-83.
- Sagen, L, M., & Ytterhus, B. (2014). Self- determination of pupils with intellectual disabilities in Norwegian secondary school. *European Journal of Special Needs Education*, 29(3), 344-357. doi: 10.1080/08856257.2014.909174
- Selberg, G., (2001). *Främja elevers lärande genom elevinflytande*. Lund: Studentlitteratur.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

- Skarin, M., Käcker, P., Gavér, K., & Hägerström, M. (2007). *Från utanförskap till utbildning och arbete, projekten k.u.b. och Service inom äldreomsorg – för unga kvinnor med utvecklingsstörning*. (FoU-rapport nr 2007:1). Norrköping.
- Skolinspektionen. (2015, 20 februari). SiRis kvalitet och granskning i skolan. http://siris.skolverket.se/siris/ris.siris_kvalgranskning_enhet.search_form
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Socialstyrelsen. (2007). *Klassifikation av funktionstillstånd och hälsa – kortversion*. (1:a upplagan, 3:e tryckningen). Hämtad 15-04-20 från <http://www.socialstyrelsen.se/lists/artikelkatalog/attachments/10547/2003-4-2.pdf>
- SOU (1996:22). *Inflytande på riktigt: om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar*. Delbetänkande av skolkommittén. Stockholm: Nordstedts.
- SOU (2000:1). *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet*. Demokratiutredningens betänkande. Hämtad 15-02-10 från <http://www.regeringen.se/content/1/c4/06/24/1c43643c.pdf>
- Szönyi, K. (2012) Att lyssna till barn. I gränslandet mellan livsvärldar och systemvärlden. I T. Barrow & D. Östlund (Red.), *Bildning för alla! En pedagogisk utmaning*. (ss.45-52). Högskolan Kristianstad.
- Szönyi, K. (2005). *Särskolan som möjlighet och begränsning: elevperspektiv på delaktighet och utanförskap*. Doktorsavhandling, Stockholm: Stockholms universitet.
- Szönyi, K., & Söderqvist Dunkers, T. (2013). *Där man söker får man svar. Delaktighet i teori och praktik för elever med funktionshinder*. Hämtad 05-05-07 från http://www.butiken.spsm.se/produkt/katalog_filer/Nr%2000388.pdf
- Svenska Unescorådet (2006). *Salamanca deklARATIONEN och Salamanca +10*. Hämtad 15-02-25 från <https://www.spsm.se/PageFiles/4587/Salamanca%20deklarationen.pdf>
- Thomas, N. (2007). Towards a theory of children's participation. *International Journal of Children's Rights*, 15(2), 199-218. doi: 10.1163/092755607X206489
- Vetenskapsrådet. (2011) *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Von Wright, M. (2009). *Initiativ och följsamhet i klassrummet: en studie i de pedagogiska villkoren för elevers inflytande, delaktighet och välbefinnande*. (Rapporter i pedagogik, nr 15.) Örebro: Örebro universitet.
- Vygotskij, L S. (2001). *Tänkande och språk*. Göteborg: Didalos.
- Vygotskij, L S. (2006). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. (1 uppl) Göteborg: Didalos.
- Whemeyer, M. L., Shogren, K. A., Palmer, S. B., Williams- Diehm, K. L., Little, T. D., & Boulton, A. (2012). The Impact of Self-Determined Learning Model of Instruction of Self Determination. *Exceptional Children*, 78(2), 135-153. doi: 10.1177/00144290006600401
- Öberg, P. (2014). Livshistorieintervjuer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. (ss. 83-103), upplaga 1:2). Stockholm: Liber.

Östlund, D. (2012). *Deltagandets kontextuella villkor. Fem träningskoleklassers pedagogiska praktik.*
(Malmö Studies in Educational Sciences nr 2012:67). Doktorsavhandling, Malmö: Malmö Högskola.

Bilagor

Bilaga 1 Mejl till rektorer

Hej!

Jag är speciallärarstuderande och gör nu mitt avslutande examensarbete.

Jag vill komma i kontakt med lärare i grundsärskolan för en intervju. Är tacksam om Ni kan bifoga missivbrevet i detta mejl till Era lärare på skolorna.

Hälsningar från Marie Brahn

Bilaga 2

Missivbrev till lärare i grundsär- och träningskolan.

Du tillfrågas härmed om deltagande i en studie.

Hej!

Jag heter Marie Brahn och läser min sista termin på speciallärarprogrammet, med inriktning utvecklingsstörning, på Karlstads Universitet. Som avslutande arbete ska jag skriva ett examensarbete. Jag har valt att skriva om elevinflytande i grundsärskolan.

Jag undrar nu om Du som lärare i särskolan vill delta i *en* intervju vid *ett* tillfälle, och därmed bidra till att jag utvecklar kunskaper inom området. Intervjutillfället beräknas genomföras under vecka 9-11 beroende på när det passar Er bäst att ta emot mig. Intervjuerna sker individuellt och jag kommer att spela in vårt samtal för att jag ska kunna fokusera på intervjun.

Deltagandet är helt frivilligt och Du kan avbryta ditt deltagande om Du så vill.

Jag kommer att behandla Dig och övriga berörda konfidentiellt, ingenting som pekar ut Er eller skolan kommer att nämnas i uppsatsen. Det är heller inte någon annan än jag som kommer att ta del av de fullständiga intervjuerna. Du kommer att kunna ta del av resultatet. Vill du delta, hör av dig till mig omgående.

Hälsningar från

Marie Brahn

Student på Karlstads Universitet

Mail: **marie.brahn@XXXXX**

Mobil: **XXX-XXXXXXX**

Handledare: Marie Karlsson

Mail: **marie.karlsson@XXXXX**

Tele: **XXX-XXXXXXX**

Bilaga 3

Intervjuguide

Introduktion:

*Presentation av mig, speciallärarutbildningen, examensarbetet och de forskningsetiska principerna som rör min studie.

*Informanten får berätta vilken utbildning man har, hur många års erfarenhet man har i yrket, vilken åldersgrupp man undervisar, samt skolform.

Frågor till studien:

***Hur beskriver du begreppet elevinflytande i grundsärskolan?**

-Beskriv hur du tänker kring elevinflytande i grundsärskolan utifrån din yrkesroll och det uppdrag du har.

***Beskriv hur du arbetar för att elevinflytande kring undervisningen för att det ska blir synligt för den enskilda eleven?**

- Hur upplever du att eleverna visar att de vill vara med och påverka när det gäller deras lärandesituation?

- har eleverna möjlighet att påverka? Om ja- på vilket sätt?
Om nej- varför inte?

-Hur synliggörs elevinflytandet i verksamheten?

- finns det konkreta spår av detta? Om nej – vad kan det bero på?

*** Vilka utmaningar ser du kring arbetet med elevinflytande?**

-Hur diskuteras elevinflytandet i arbetslaget?

-Hur anser du att man kan jobba vidare med att öka elevinflytandet i sarskolan, när det gäller elevers inflytande kring sitt lärande kopplat till elevers lärande?

-Hur upplever du att förutsättningar (fortbildning, kollegialt/rektors stöd) är för att du ska kunna arbeta mot att ge eleverna ett ökat inflytande kring sitt lärande?

-Om du får fritt önska, vad skulle du behöva för att kunna utveckla ditt arbetssätt kring elevinflytandet?